

**Јавно предузеће
„Палић–Лудаш“**

**Извештај о остваривању
Програма управљања
Пределом изузетних одлика
„Суботичка пешчара”
за 2020. годину**

Палић, 2020. година

Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара” ИЗВЕШТАЈ о остваривању Програма управљања за 2020. годину

УВОД

Главни циљеви и задаци

Оквирно су одређени Планом управљања ПИО „Суботичка пешчара“ 2011 – 2020“ (сагласност Министарства животне средине, рударства и просторног планирања бр. 353-02-2886/2011-03) и дефинисани Годишњим програмом управљања ПИО „Суботичка пешчара за 2020. годину (сагласност Министарства заштите животне средине бр. 353-02-2534/2019-04 од 26.2.2020. године). Програм је реализован у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број: Решење број: 03-2982/2 од 05.11.2019. године.

- Континуирано развијање и унапређивање чуварске службе, базе података и презентације заштићеног подручја. Наставак развоја и унапређења рада службе кроз потребно опремање (теренско возило, нова униформа у складу са Правилником о службеној одећи, односно униформи чувара у националним парковима и заштићеним подручјима („Службени гласник Републике Србије“ број 105/2020), додатне едукације чувара од стране стручне службе (припрема за полагање стручног испита, у складу са Правилником о полагању стручног испита за чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014 и 97/2015). Наставак развијања базе података у функцији управљања, коришћења и праћења стања.
- Спровођење приоритетних мера активне заштите природе (сузбијање инвазивних врста – *Acer negundo*, *Ailanthus altissima*, *Ambrosia artemisiifolia*, *Asclepias syriaca*, *Celtis occidentalis*, *Fraxinus pennsylvanica*, *Gleditsia triacanthos*, *Robinia pseudoacacia* и зарастања чистина) кроз наставак досадашњих пројеката ревитализације и реинтродукције – локалитет *Крчевине*, *долина Куреша*, *хранилиште* за грабљивице), кроз рад чуварске и стручне службе; мере активне заштите угрожених врста – птице – орао белоребан (*Haliaeetus albicilla*), орао крсташ (*Aquila heliaca*), црна рода (*Ciconia nigra*), еја ливадарка (*Circus pygargus*), мишар (*Buteo buteo*), гавран (*Corvus cornix*), орао крсташ (*Aquila heliaca*), црни орао (*Aquila clanga*), модроврана (*Coracias garrulus*), слепо куче (*Nannospalax (leucodon) montanosyrmiensis*), шафрањика (*Bulbocodium versicolor*), мочварни мравник (*Phengaris teleius*), паукови и др. кроз рад чуварске и стручне службе и кроз сарадњу на пројектима са Покрајинским заводом за заштиту природе и Удружењем љубитеља природе „Riparia“ и појединим истраживачима).
- Наставак и проширење пројекта ревитализације кроз рад на ревитализацији пашњака (претварање ораница у пашњаке), уз валоризацију кроз редовно кошење, или испашу – стимулација традиционалних видови коришћења (парцеле у режиму заштите I и II степена).
- Континуирани рад на усклађивању начина газдовања шумама са циљем да приоритет газдовања постане очување природних вредности шуме, осталих

станишта и екосистема кроз сарадњу са корисником шума – ЈП „Војводинашуме“ на спровођењу услова заштите природе у активностима коришћења и гајења шума.

- Смањивање директног антропогеног притиска (појачана контрола кретања и активности у заштићеном подручју у режиму I и II степена заштите на локалитетима *Јасеновачка шума* и *Тресетиште*) кроз појачан стални надзор чуварске службе и одржавање ознака о забрани приступа, а у оквиру рада чуварске службе.
- Наставак едукације локалног становништва и корисника заштићеног подручја о значају очувања природних вредности, кроз организовање активности на кошењу и крчењу пешчарских шумских чистина.

Главни резултати

Управљач наведене групе задатака реализује у континуитету, са мање, или више успеха у зависности од расположивих материјалних средстава и кадровских ресурса.

Током 2020. године, све планиране активности су знатно теже реализоване, или се нису реализовале, због недовољног броја запослених сарадника, услед примене Закона о изменама и допунама Закона о буџетском систему („Сл. Гласника РС“, бр. 103/2015), по ком је на снази забрана запошљавања у јавном сектору. Управљач више не располаже другим могућностима. Такође, услед појаве пандемије заразне болести COVID-19 (Уредба о мерама за спречавање и сузбијање заразне болести COVID-19 („Сл. гласник РС“, бр. 66/2020, 93/2020, 94/2020 и 100/2020) и Наредба Градског штаба за ванредне ситуације од 09.07.2020. године, већина активности која се односи на едукацију школске и предшколске популације, организовано окупљање, едукативне активности у ширем смислу – кампови са природњачким темама, вођење група и пријем посетилаца – није организована, или је реализована у знатно мањем обиму. Посетиоци заштићеног подручја су били дужни да се придржавају мера из Уредбе Владе Републике Србије и Наредбе Градског штаба за ванредне ситуације, али управљач није био у могућности да у потпуности примењује мере, услед недовољног броја запослених.

Ипак, улажући велике напоре и уз несебичан труд и рад свих запослених, предвиђене активности за 2020. годину су у већој мери реализоване. Имајући у виду да су то активности које управљач спроводи током целе године и то у оквиру вишегодишњег периода, очекујемо наставак реализације и заокруживање задатака у годишњим циклусима. Због недостатка средстава, неке од планираних активности нису реализоване, односно реализоване су друге активности на основу других извора финансирања, конкурса итд.

Будући да се већ више година уназад ради на развоју и унапређењу свих група задатака, и даље је приметан тренд значајног напретка у свим појединачним областима.

Током године, Управљач је највише активности и резултата имао у оквиру задатака на повећању бројности популација строго заштићених и заштићених врста: активностима које се односе на хранилиште за птице грабљивице, спровођењем активних мера (чишћење од подраста) на локалитету Крчевине са стаништима пешчарских врста – шафрањика. Такође, значајан напредак постоји и у делу који се односи на увођење традиционалних видова коришћења, а у циљу смањења деградационих процеса и истовремено развоја одрживог коришћења природних ресурса (кошење, испаша). Систем који је успостављен претходних година, а који се

базира на укључивању локалног становништва на реализацији активних мера заштите у деловима заштићеног подручја (углавном се то односи на испашу и крчење инвазивних врста) се показао у пракси као добар.

У функцији колаборативног управљања остваривана је активна сарадња са Шумском управом Суботице (Јавно предузеће „Војводинашуме“, Шумско газдинство Сомбор) око разних питања и кроз директну сарадњу чуварских служби. Такође и са Градом Суботице у вези питања из пољопривреде (закуп и лицитација пољопривредног земљишта у Суботичкој пешчари, услови заштите природе, могући видови коришћења) и заштите животне средине (инвазивне врсте) кроз пројекте реализације Програма заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта на заштићеним подручјима.

С обзиром да су активности на уносу података у базу (која обједињује чување, мере активне заштите и мониторинг стања популација заштићених и строго заштићених таксона) континуални – база се успешно развија у један систем који значајно олакшава рад управљача на заштићеном подручју и свих субјеката који су у директној, или индиректној вези.

Услови рада

Јавно предузеће „Палић–Лудаш“ је управљач на пет заштићених подручја у региону Суботице, а једно од њих је и ПИО „Суботичка пешчара“. Основна делатност Предузећа је заштита природе.

Сектор заштите природе у Јавном предузећу „Палић – Лудаш“ организован је у функцији обављања управљачких послова на заштићеним подручјима. Стручна служба задужена је за планирање, програмирање, праћење стања, извештавање и стручни и организациони надзор над радом чуварске службе. Чуварска служба обавља послове чувања, праћења стања и спровођења мера активне заштите природе. У оквиру стручне службе се, такође, обављају послови сарадње са корисницима и власницима катастарских парцела у заштићеном подручју. Обављају се и послови презентације и развоја едукативних садржаја и сарадње са локалним становништвом.

Активности на опремању Визиторског центра Лудаш у Хајдукову, који је поред пријема посетилаца и едукације и у функцији радног простора Управљача свих заштићених подручја у Суботици (током летњих месеци) одвијају се у континуитету.

Служба за заједничке послове Јавног предузећа „Палић–Лудаш“ (са седиштем на Палићу) обавља опште послове (менаџмент, финансије, набавке). Евидентан је тренд све веће децентрализације сектора заштите природе, будући да се велики део послова који се односи на финансије и набавку за потребе реализације годишњих програма управљања, управо налаже овом сектору.

Тренутно је у Сектору заштите природе запослено 9 лица, од којих су 2 са ВСС – VII степен, 3 са ВСС – VI степен, 3 са ССС – IV, а 1 је НСС. Управљач задовољава све критеријуме у односу на Правилник о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја („Службени гласник РС“ број 85/2009) и има организовану чуварску службу са руководиоцем чуварске службе.

Делатност Сектора заштите природе се финансира преко наменских средстава из буџета Града Суботице и путем конкурса за суфинансирање Републике Србије и накнада за коришћење заштићеног подручја. Едукативни и екотуристички програми су још у развоју и у догледном периоду се не очекује неки значајнији помак. Највећа сметња је забрана запошљавања у јавном сектору и, сходно наведеном, недостатак

стручног кадра који би био укључен у пројекте израде екотуристичких програма, као и у њихову реализацију. Потражња је велика и значајно превазилази капацитете управљача. Процењено је да би, у случају развоја наведених програма, број посетилаца могао да се удесетостручи. Свакодневно се јављају школе, факултети и разне организоване групе, које се интересују за програме и боравак у резервату, међутим – управљач, због малог броја запослених, нема начина да посете реализује. Ниво реализације посета у 2020. години би изискивао прековремени и волонтерски рад запослених код управљача, иако је на снази Уредба о сузбијању и спречавању ширења заразне болести COVID19. Током 2020. године је забележен енорман прилив посетилаца из Србије, али, управљач није организовао вођење група, наплату улазница, нити је чуварска служба ишла у пратњи посетилаца, због наведене Уредбе Владе Републике Србије.

Разлози због којих се програм и остварени резултати евентуално разликују

Годишњи програм управљања заштићеним подручјем Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“ је већим делом реализован, како кроз средства потраживана за реализацију Програма управљања од надлежног Министарства, тако и кроз средства која су реализована у односу на одлуку о накнадама за коришћење заштићеног подручја.

Имајући у виду да Јавно предузеће „Палић – Лудаш“ поред Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ управља са још четири заштићена подручја (око 7500 ha), постојећа кадровска структура није задовољавајућа (недовољан број стручних сарадника потребних профила, као и неговатеља животиња са адекватном стручном спремом) и то отежава рад у сектору, односно реализацију годишњих програма управљања заштићеним подручјима. За успешно функционисање управљача, неопходно би било да за ПИО „Суботичка пешчара“ постоји посебан стручни сарадник одговарајућег профила који би радио на координацији реализације програма управљања и који би управљао пројектима на овом заштићеном подручју. Као и код развоја едукативних програма и екотуристичких садржаја, у догледном периоду се не очекује неки значајнији помак. Највећа сметња је забрана запошљавања у јавном сектору и, сходно наведеном, недостатак стручног кадра одговарајућег профила, чувара и неговатеља животиња. Развојем нових садржаја, како кроз своје програме, пројекте и активности, тако и кроз разне међународне пројекте, управљач шири дијапазон својих активности и обим послова. И током 2020. године се јасно видела диспропорција у односу броја реализованих сегмената из пројеката и броја ангажованих – запослених лица код управљача. У наредном периоду, у случају да не дође до неких измена, јасно је да ће управљач неке од својих делатности морати да укине.

III ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

1. Приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима

1.1. Чување

1.1.1. Начин рада чуварске службе

Чување и надзор у ПИО „Суботичка пешчара“ је континуиран задатак у циљу превентивне заштите природних вредности и њихових станишта. Спроводио га је чуварска служба у сарадњи – кроз колаборативно управљање – са осталим корисницима простора (у координацији са њиховим чуварским службама) – Јавно предузеће „Војводинашуме“, Шумско газдинство Сомбор, Шумска управа Суботица и неформално удружење љубитеља природе – волонтера – „Su – Rangers“, који кроз шетње и вожњу бицикловима обилазе ово заштићено подручје и обавештавају управљача о неправилностима и новим локацијама станишта строго заштићених и заштићених врста.

Чувари заштићеног подручја су током године надгледли спровођење режима заштите природних вредности, намену и коришћење површина од стране свих корисника простора као и посетилаца заштићеног подручја. О свим предузетим мерама и променама насталим на подручју извештавано је континуирано кроз теренски дневник. Стручна служба је континуирано пратила стање, обавештавала је кориснике о неопходности заустављања започете активности која није у складу са мерама заштите (легитимисано је 6 лица, прегледано 22 простора, 0 возила и 0 пловила; изречена је 1 забрана радова и издат је 1 налог за враћање у претходно стање – до 11.12.2020. године).

Настављено је са системским праћењем спровођења услова заштите природе у сарадњи са инспекцијом (праћено је и контролисано 10 решења у условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе (а издато је 23 решења о условима заштите природе) – до 11.12.2020. године).

Рад чуварске службе је делом суфинансиран средствима Министарства заштите животне средине по уговору број 401–00–373/2020–04 од 20.03.2020. године (плата за једног чувара заштићеног подручја који обавља чување на свим заштићеним подручјима од националног значаја – средства су, конкретно, опредељена за бруто зараду једног чувара који је распоређен на ПИО „Суботичка пешчара“), а делом средствима града Суботице кроз реализацију Уговора о суфинансирању Годишњих програма управљања заштићеним подручјима Парк природе „Палић“ и Споменик природе „Стабла храста лужњака на Палићу“ (Уговори број: II–401–318/2020 од 16.03.2020. године и II–401–319/2020 од 16.03.2020. године.)

Настављено је са радом на интерактивној бази података за сва заштићена подручја којима управља ЈП „Палић – Лудаш“. Показало се да се основни циљеви успостављања базе – повећана ефикасност праћења делатности чуварске службе, као и адекватног планирања обиласка терена и извршења осталих радних задатака, успешно реализују.

Чувари на заштићеном подручју Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“ – су Ото Секереш – има Јединствени регистарски број чувара 0011 (број уверења и датум издавања уверења: 152–02–305/2015–17 од 06.07.2015.) и Саша Вујић – Јединствени регистарски број чувара 0324 (број уверења и датум издавања уверења: 152–02–93/2016–17 од 08.03.2016.). Чувари имају израђене службене легитимације чувара заштићеног подручја у складу са Правилником о обрасцу службене легитимације чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014 и 97/2015). Чувари поседују службену одећу и обућу у складу са Правилником о службеној одећи чувара заштићеног подручја („Службени гласник Републике Србије“ број 117/2014 и 93/2015). У процедури набавке је нова службена одећа у складу са Правилником о службеној одећи, односно униформи чувара у националним парковима и заштићеним подручјима („Службени гласник Републике Србије“ број 105/2020).

Средства бруто зараде чувара ЗП				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства до 30. новембра	%	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине	1.614.393,00	1.200.000,00	92	Чуварска служба
Буџет јединице локалне самоуправе	0,00	204.985,00		
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	223.624,00	160.038,00		
Укупно	1.838.017,00	1.565.023,00		

Током 2020. године, стручна служба управљача је континуирано радила на пословима управљања заштићеним подручјем кроз: израду Програма управљања за 2021. годину, извештаја о остваривању програма управљања за 2020. годину, израду пројеката мера активне заштите (ревитализација станишта кошењем и уклањањем подраста у I, II и III степену заштите) и програма динамике активности на управљању популацијама строго заштићених врста (шафрањика, модроврана, слепо куче и друге заштићене и строго заштићене врсте). Рађено је и на програму реинтродукције врсте текуница – *Citellus citellus*. На основу препоруке стручног надзора Покрајинског завода за заштиту природе, на појединим, разматраним локалитетима за реинтродукцију, после две године кошења, реализује се испаша козама и овцама. Терен је спреман за реинтродукцију ове строго заштићене и изузетно угрожене врсте сисара, на основу стручног надзора сарадника Покрајинског завода за заштиту природе. Програм реинтродукције текунице је започео пре више од пет година. Тада се, на основу података о распрострањењу ове врсте, приступило разматрању могућности реинтродукције. Иако до писаних трагова о постојању текуница на овом подручју нисмо дошли, предања и усмена сведочења, као и одговарајуће биогеографске и станишне карактеристике подручја су нам биле довољне да почнемо са реализацијом идеје. Такође, подршка Покрајинског завода за заштиту природе, кроз усмеравања и стручну помоћ, нам је представљала велику мотивацију. Првобитна идеја нам је била да на периферији града Суботице и Кањиже, ван заштићених подручја, идентификујемо локације на којима је евидентна угроженост популације текуница (локални аеродром у Бикову, уски појас уз пругу у јужном делу града – „Пачирска пруга“ и друга микростаништа на којима текуницама, због абиотичких и биотичких фактора, прети нестанак). На основу података Покрајинског завода, популација на аеродрому „Биково“, је, без обзира на изузетно мали ареал и бројне неповољне факторе – стабилна. Популација на уском појасу (отприлике 20 метара уз „Пачирску“ пругу у дужини од један километар) је врло мала, али је евидентна активност јединки. Због изградње „У – крака“ аутопута и постојећег урбанистичког плана који у том делу предвиђа већу урбанизацију, алокација ове популације би била врло значајна и према сугестијама Завода. У међувремену, током 2020. године је пољочуварска служба, која, такође, функционише у оквиру Јавног предузећа „Палић – Лудаш“, идентификовала станиште текуница на ораницама у атару села Чантавир. Кроз брзу и координисану активност са Покрајинским заводом за заштиту природе и Покрајинском инспекцијом за заштиту животне средине, станиште је евидентирано, забележено, а управљачу су наложене мере транслокације јединки текуница са катастарских парцела у атару села

Чантавир (ван заштићеног подручја) на простор ПИО „Суботичка пешчара“. Управљач је посредством чуварске и пољочуварске службе обишао атар села Чантавир, евидентирао све хумке (рупе) текуница, унео ГПС податке. Планирано је да до краја године наведене податке достави надлежном заводу за заштиту природе, надлежној инспекцији и да обавести кориснике простора о том да се на предметним катастарским парцелама налази станиште строго заштићене врсте – текунице и да ће популација до априла месеца 2021. године бити пренета на нову локацију. Дописом би требало замолити кориснике простора да до априла месеца 2021. године не обрађују предметне локације. Проблем су, наравно, губици које ће пољопривредни произвођачи имати, услед необрађивања земље, а управљач не располаже средствима за наведену намену.

Пет година уназад управљач ПИО „Суботичка пешчара“ у континуитету ради на успостављању услова који би омогућили опстанак стабилне популације текунице. Будући да је 2000. године површина овог заштићеног подручја у великом делу преорана (пре заштите), успешним мерама ревитализације су се успоставила секундарна станишта са одговарајућим индикаторским врстама. Кошење и то најмање два до три пута годишње, је било једна од активности која је довела до садашњег повољног стања. С обзиром да кошење јесте ефикасно, али је и знатно скупље од испаше, а на основу препорука Завода и колега из Мађарске (Национални парк „Кишкуншаг“), управљач се определио за спровођење ове мере активне заштите природе. Како се и очекивало, мере активне заштите природе испашом, које су реализоване на мањој површини у односу на површину која се коси, су комбиновањем (ове две методе) у континуираном временском периоду довеле до успостављања задовољавајућег стања за успостављање популације текуница.

Реализована је испаша у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број: 03–1111/2 од 17.06.2017. године и 03–2394/2 од 03.10.2018. године.

Рад стручне службе је делом суфинансиран средствима Министарства заштите животне средине по уговору број 401–00–373/2020–04 од 20.03.2020. године, а делом средствима града Суботице.

СРЕДСТВА ЗА БРУТО ЗАРАДЕ ОСТАЛОГ ОСОБЉА ЗАПОСЛЕНОГ КОД УПРАВЉАЧА				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства до 30. новембра	%	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине	80.000,00	80.000,00	92,00	Стручна служба
Буџет јединице локалне самоуправе	1.300.000,00	901.000,00		
Сопствени приходи од обављања делатности	65.978,28	356.333,28		
Укупно	1.445.978,28	1.337.333,28		

1.1.2. Опремљеност

Реализована је набавка резервних делова за теренских возила (чамаца, мотора, аутомобила), трошкови регистрације, атест за гас и трошкови горива за рад чуварске службе што је реализовано сопственим приходима управљача.

Остали трошкови чуварске службе су делом суфинансиран средствима Министарства заштите животне средине по уговору број 401-00-373/2020-04 од 20.03.2020. године, делом средствима града Суботице и из сопствених прихода од обављања делатности.

СРЕДСТВА ОСТАЛЕ ТРОШКОВЕ ЧУВАРСKE СЛУЖБЕ – гориво, регистрац., одећа, обућа, опрема возила				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства до 30. новембра	%	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине	300.000,00	300.000,00	92	Чуварска служба Управљача
Буџет јединице локалне самоуправе	0,00	224.470,89		
Сопствени приходи од обављања делатности	249.375,00	290.460,24		
Укупно	549.375,00	814.931,13		

Реализована је набавка новог теренског возила за потребе обиласка терена (Лада „Нива“), чувања заштићеног подручја и туристичку валоризацију заштићеног подручја. Постојеће возило које управљач поседује за потребе обиласка терена је у лошем стању, дотрајало је и током већег дела године је у квару и неупотребљиво.

Набавка возила је делом суфинансирана средствима Министарства заштите животне средине по уговору број 401-00-373/2020-04 од 20.03.2020. године, а делом из сопствених прихода од обављања делатности.

СРЕДСТВА СУ НАМЕЊЕНА ЗА НАБАВКУ НОВОГ ТЕРЕНСКОГ ВОЗИЛА (ЛАДА „НИВА“)				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства до 30. новембра	%	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине	1.029.120,00	1.000.000,00	100,00	Управљач
Сопствени приходи од обављања делатности	257.280,00	359.360,00		
Укупно	1.286.400,00	1.359.360,00		

1.1.3. Обука

Настављена је обука чувара ради примене прописа у складу са Законом о заштити природе и другим законима. Ова обука се реализује континуално. Обуку је реализовала стручна служба управљача у оквиру свог редовног посла, као и надлежна инспекција приликом редовне контроле управљача.

И током 2020. године је наша чуварска служба у више наврата учествовала у обуци и теренском раду чуварске службе Националног парка „Кишкуншаг“ (Мађарска) кроз активности на нашем заштићеном подручју и у Мађарској у Националном парку „Кишкуншаг“. Теме у оквиру обуке су се делом односиле на рад на терену – вођење теренских белешки и поступање са прекршиоцима на терену. Представници управљача – стручне и чуварске службе су присуствовали и разним семинарима и предавањима у вези са очувањем/ ревитализацијом слатина, влажних и сувих ливада са испашом стоке (воденим биволима и сивим – подолским говечетом).

Управљач је организовао више интерних обука за запослене у сектору заштите природе – употреба ГПС уређаја, употреба и унос података у базу података, руковање пловилом (веслање и вожња моторног чамца).

Током марта месеца 2020. године, више од 10 представника стручне и чуварске службе Националног парка „Кишкуншаг“ је учествовало у теренским активностима на нашем заштићеном подручју (бројање јединки шафрањике) и том приликом реализовало обуку запослених код управљача за употребу ГПС уређаја, коришћење програма за унос података. Иако у мањем обиму, због пандемије и ограничења кроз уредбе са обе стране границе, чуварске и стручне службе оба управљача су се посећивале и реализовале обуку.

1.2. Одржавање

1.2.1. Управљање отпадом

Континуирано се одвијају активности на одржавању реда и чистоће на одређеним локацијама: на Тресетишту, северно језеро, акумулација Мајдан. Чуварска служба приликом редовних обилазака сакупља и односи смеће и у случају да затекне прекршиоце на терену, обавља разговор и налаже враћање у првобитно стање. Већином, затичу се само веће количине смећа, а били су уочени и остаци појединачних спаљивања смећа на неким локацијама (обала акумулације Мајдан).

Чуварска служба и даље бележи енормну појаву илегалних депонија које су настале на локацијама где су некада постојали контејнери – уз путеве на подручју МЗ „Келебија“, а где је становништво одлагало отпад. Будући да су контејнери уклоњени и да је површина где су они били постављени испуњена смећем, прекршиоци одлажу смеће на локације у заштићеном подручју. Чуварска служба је и ове године идентификовала преко 50 нових илегалних одлагалишта смећа, поред већ постојећих 40, одакле чуварска служба безуспешно односи смеће у континуитету.

Количина отпада, услед кретања и боравка миграната у заштићеним подручјима према Републици Мађарској (ПИО „Суботичка пешчара“ и СРП „Селевењске пустаре“), је и даље веома велика. Због наведеног и даље постоји потреба санирања штете која је настала на стаништима природних реткости услед боравка великог броја људи у дужем периоду. Такође, од 2020. године се евидентирају тунели – илегално ископани – између Републике Мађарске и Републике Србије. За потребе копања тунела се користи пластична амбалажа, а едукативне и информативне табле управљача су коришћене за облагање тунела. Оне су након вађења из тунела неупотребљиве и представљају отпад. Штета се санира у континуитету, тачније, кошењем и спречавањем пролажења су се наведена станишта већим делом ревитализовала, уз, наравно, појачано присуство чуварске службе на терену. Такође, отпад који је

сакупљан у континуитету од стране чуварске службе, допремљен је до сабирног центра који се налази на Палићу, одакле је даље преузела надлежна комунална служба.

И током 2020. године су биле организоване активности заједничког сакупљања смећа у ПИО „Суботичка пешчара“ и то са Удружењем љубитеља природе „Пожели жељу“ и Железничким планинарским клубом „Спартак“ из Суботице почетком године. Након проглашења пандемије, наведене активности више нису организоване, већ су запослени код управљача сакупљали и организовано одвозили смеће. Већим делом, активности на уклањању отпада су реализоване активностима запослених у предузећу (чуварска, пољочуварска служба и запослени у радној јединици „Паркови“).

Активности на сакупљању отпада су реализоване сопственим средствима управљача.

СРЕДСТВА СУ НАМЕЊЕНА ЗА САКУПЉАЊЕ И ОДВОЖЕЊЕ ОТПАДА				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства до 30. новембра	%	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине	240.000,00	0,00	92	Управљач
Сопствени приходи од обављања делатности	60.000,00	208.343,33		
Укупно	300.000,00	208.343,33		

1.2.2. Одржавање постојећег мобилијара

Планирана поправка (замена носача, лакирање, фарбање) едукативних табли, канти и осматрачница дуж едукативних стаза је реализована. С обзиром да је прошле и претпрошле године већим делом све обновљено, током 2020. године је било потребе за врло мало корективних радова. Све активности су реализоване средствима управљача.

СРЕДСТВА СУ НАМЕЊЕНА ЗА ОДРЖАВАЊЕ ПОСТОЈЕЋЕГ МОБИЛИЈАРА				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства до 30. новембра	%	Извршилац посла
Сопствени приходи од обављања делатности	50.000,00	48.000,00	100	Управљач
Укупно	50.000,00	48.000,00		

1.3. Обележавање

И током 2020. године је урађена допуна и обнова граничних стубова у заштићеном подручју у складу са Правилником о начину обележавања заштићених природних добара (Службени гласник Републике Србије, број 30/92, 24/94 и 17/96). Обновљене су и табле које указују на забрану приступа у I степен заштите – табле су обнављане више пута током године. С обзиром да је тренд уништавања информативних табли и даље у порасту (на недељном нивоу се уништавају), управљач је приморан да израђује налепнице које се постављају на већ постојеће објекте, између осталог и због великих трошкова обнове комплетних табли. Обављена је замена

оштећених и уништених стубова који дефинишу границу I степена заштите – такође, у више наврата (по основном обележавању).

Обележавање заштићеног подручја је реализовано из сопствених средстава предузећа. Материјал (стубови и други елементи) који је кориштен за обележевање – замену уништених табли – је купљен средствима из 2020. године.

СРЕДСТВА ЗА ОБЕЛЕЖАВАЊЕ (ОБНАВЉАЊЕ УНИШТЕНИХ ОЗНАКА ГРАНИЦА И ТАБЛИ)				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства до 30. новембра	%	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине	54.400,00	0,00	100	Управљач
Сопствени приходи од обављања делатности	13.600,00	0,00		
Укупно	68.000,00	0,00		

1.2.3 Заснивање и успостављање базе података (катастар, ГИС и др.)

Настављено је са уносом података у базу која се односи на спровођење режима и мера заштите и унапређивања. У циљу ефикаснијег праћења делатности чуварске службе, као и адекватног планирања обиласка терена и извршења осталих радних задатака, наставила је са радом и база података за сва заштићена подручја којима управља ЈП „Палић–Лудаš” у виду чувања свих релевантних података (база локација, база фотографија).

База је и ове године допуњена великим бројем фотографија заштићеног подручја, ретких и угрожених врста. Поднете су три пријаве покрајинској инспекцији за заштиту животне средине и то за прекршаје у режиму заштите I, II и III степена:

1. Нарушавање режима заштите I степена – пријава против НН лица за копање рупе;
2. Нарушавање режима заштите III степена – пријава против НН лица за девастирање одморишта
3. Нарушавање режима заштите III степена – пријава против Месне заједнице „Макова седмица“ за прекршај сече стабала и нарушавања станишта строго заштићених врста

О свему је надлежно министарство било обавештавано преко месечних извештаја. ГПС – опрема, којом Управљач располаже, је повећала квалитет постојеће базе података, јер се сада, осим фотографија, запажања и других релевантних података, уносе и тачне географске координате места на коме се налази популације ретких врста, као и величина популације и њен просторни распоред. Настављена је пракса повезивања теренских белешки чувара (теренски дневник), теренске пријаве, пријаве Инспекцији, фотографија недозвољене активности и тачних координата места (степен заштите) на ком се десила предметна недозвољена активност у једну целину. Показало се да то значајно повећава квалитет рада и убрзава ток процедуре. Проблем за унапређивање ове функције је, свакако, недовољан број кадрова одговарајуће стручне спреме, недовољног броја стручног људства за обраду ових података и недовољна фреквенција излазака на терен у функцији мониторинга (због других обавеза).

База је врло корисна, с обзиром да су сви елементи који су нам неопходни за припрему реализације одлуке о накнадама, унети. Конкретно – сви релевантни подаци који су потребни за наплату код различитих субјеката су квантификовани (електроводови, телефонска инфраструктура, водопривредни објекти, гасовод). Управљач је наставио са употребом „NaturaList“ базу, бесплатну апликацију Google Play. Сви подаци се, након уноса, преузимају у форми табеле.

Настављени су информатички радови у оквиру Географско – Информационог Система (GIS). Настављено је са прикупљањем и усклађивањем потребних елемената система (рачунари, картографија, катастарски подаци и пратеће информације). Кроз сарадњу са Националним парком „Кишкунша“ чуварска и стручна служба је добила велику подршку (у смислу активности на терену и обуке у раду са одређеним програмима).

Активности су се реализовале из сопствених средстава.

СРЕДСТВА СУ НАМЕЊЕНА за годишњу накнаду за коришћење АГРОС сервиса (Trimble Pivot Platform софтвера) за креирање корекција (GPS/GLONASS) током мерења са GPS апаратом Trimble Geo 7 (до центиметарске тачности) и набавку софтвера GRIDER за трансформацију координата и износе				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства до 30. новембра	%	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине	32.160,00	0,00	61,16	
Буџет јединице локалне самоуправе	0,00	24.587,50		
Сопствени приходи од обављања делатности	8.040,00	0,00		
Укупно	40.200,00	24.587,50		

2. Приоритетне мере и активности на управљању културно–историјским вредностима

- Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица води податке о непокретним културним добрима и евидентираним добрима на подручју и прописао је мере за њихову заштиту. Током 2020. године није било активности осим надзора чуварске службе.

3. Управљање природним ресурсима

3.1. Мониторинг – праћење стања

Настављене су активности на мониторингу станишта строго заштићених врста у сарадњи са Покрајинским заводом за заштиту природе из Новог Сада. Делимично се наставило и праћење тренда распрострањења неких инвазивних врста биљака, поготову у односу на спровођење мера активне заштите природе.

И током 2020. године се у континуитету одвијао мониторинг станишта заштићених и строго заштићених врста. Предмет мониторинга у ПИО „Суботичка пешчара“ су већином птице (51 таксона) и знатно мањи број биљних таксона (7), инсеката (2 таксона), рибе (1 таксон), водоземци (4 таксона), гмизавци (1 таксон), сисара (11 таксона) – према *Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива*.

Мониторинг обавља чувар водич приликом редовних обилазака терена и стручни сарадник у сезонским периодима. Подаци се уносе у базу података. Настављено је бележење локације значајних популација ГПС уређајима.

И по овом основу је настављена сарадња са Националним парком „Кишкуншаг“ из Мађарске – радило се на униформисању система мониторинга у смислу појачаног праћења стања таксона који се у Мађарској налазе на листи Natura 2000 врста. Утврђене су значајне врсте које се налазе са обе стране границе и активности су се реализовале у складу са предвиђеним планом и динамиком праћења популација наведених врста. У Србији још увек не постоји јединствена листа Natura 2000 врста, али ми очекујемо да ће велики број врста које смо дефинисали ући на будућу листу. У случају да, ипак, неке врсте не уђу – свакако ћемо имати податке о врстама које се налазе на листи заштићених и строго заштићених врста – *Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива*. Током 2020. године, спорадично су долазили истраживачи, махом сарадници Природњачког музеја из Београда и обављали мониторинг и картирање неких таксона за које је планирано да уђу на листу Natura 2000 врста, тј. да буду предлог листе за Србију.

Настављено је праћење станишта строго заштићених врста у сарадњи са Покрајинским заводом за заштиту природе. Настављено је праћење распрострањења неких инвазивних врста биљака (*Acer negundo*, *Ailanthus altissima*, *Ambrosia artemisifolia*, *Asclepias syriaca*, *Celtis occidentalis*, *Fraxinus pennsylvanica*, *Gleditsia triacanthos*, *Robinia pseudoacacia*), као и тренд распрострањења у односу на спровођење мера активне заштите природе.

Рбр.	Назив	Народни назив (српски)	IUCN
1	<i>Centaurea sadlerana</i>	зечина, козја брада, седлеров различак	
2	<i>Astragalus dasyanthus</i>	вунасти козинац	
3	<i>Cirsium brachycephalum</i>	краткоглавичаста паламида	Least Concern – LC
4	<i>Colchicum arenarium</i>	мрзовац пешћарски	Least Concern – LC
5	<i>Dianthus diutinus</i>	пешчарски каранфил	Endangered B1 – EN
6	<i>Iris arenaria</i>	пешчарска перуника	
7	<i>Plantago schwarzenbergiana</i>	Шварценбергова боквица	
	Insecta		
1	<i>Lycaena dispar rutila</i>		
2	<i>Maculinea (Phengaris) teleius</i>	мочварни мравник	Near Threatened – NT
	Itiofauna		
1	<i>Misgurnus fossilis</i>	чиков	Least Concern – LC
	Batrahofauna		

1	<i>Hyla arborea</i>	гаталинка	Least Concern – LC
2	<i>Pelobates fuscus</i>	жаба чешњача	Least Concern – LC
3	<i>Rana dalmatina</i>	шумска жаба	Least Concern – LC
4	<i>Triturus dobrogicus</i>	подунавски мрмољак	Near Threatened – NT
Herpetofauna			
1	<i>Emys orbicularis</i>	барска корњача	Lower Risk/near threatened – LR/NT
Ornitofauna			
1	<i>Acrocephalus paludicola</i>	источни трстењак	Vulnerable A2c – V
2	<i>Alauda arvensis</i>	пољска шева	Least Concern – LC
3	<i>Alcedo atthis</i>	водомар	Least Concern – LC
4	<i>Anas (Spatula) querquedula</i>	грогодовац	Least Concern – LC
5	<i>Anthus campestris</i>	степска трептељка	Least Concern – LC
6	<i>Ardea purpurea</i>	црвена чапља	Least Concern – LC
7	<i>Ardeola ralloides</i>	жута чапља	Least Concern – LC
8	<i>Athene noctua</i>	кукумавка	Least Concern – LC
9	<i>Aythya ferina</i>	риђоглава патка	Least Concern – LC
10	<i>Aythya nyroca</i>	патка њорка	Near Threatened – NT
11	<i>Botaurus stellaris</i>	водени бик	Least Concern – LC
12	<i>Caprimulgus europaeus</i>	легањ	Least Concern – LC
13	<i>Carduelis cannabina</i>	конопљарка	Least Concern – LC
14	<i>Chlidonias hybrida</i>	белобрка чигра	Least Concern – LC
15	<i>Chlidonias niger</i>	црна чигра	Least Concern – LC
16	<i>Ciconia ciconia</i>	бела рода	Least Concern – LC
17	<i>Circus aeruginosus</i>	еја мочварица	Least Concern – LC
18	<i>Circus pygargus</i>	еја ливадарка	Least Concern – LC
19	<i>Coracias garrulus</i>	модроврана – златоврана	Near Threatened – NT
20	<i>Coturnix coturnix</i>	препелица	Least Concern – LC
21	<i>Crex crex</i>	прдавац	Least Concern – LC
22	<i>Falco tinnunculus</i>	ветрушка	Least Concern – LC
23	<i>Galerida cristata</i>	ћубаста шева	Least Concern – LC
24	<i>Gallinago gallinago</i>	барска шљука	Least Concern – LC
25	<i>Haliaeetus albicilla</i>	белорепан	Least Concern – LC
26	<i>Hippolais pallida</i>	сиви вољић	Least Concern – LC
27	<i>Hirundo rustica</i>	сеоска ласта	Least Concern – LC
28	<i>Ixobrychus minutus</i>	чапљица	Least Concern – LC
29	<i>Jynx torquilla</i>	вијоглава	Least Concern – LC
30	<i>Lanius collurio</i>	руси сврачак	Least Concern – LC
31	<i>Lanius minor</i>	сиви сврачак	Least Concern – LC
32	<i>Limosa limosa</i>	муљача	Near Threatened – NT
33	<i>Lullula arborea</i>	шумска шева	Least Concern – LC
34	<i>Merops apiaster</i>	пчеларица	Least Concern – LC
35	<i>Miliaria calandra</i>	велика стрнадица	Least Concern – LC

36	<i>Muscicapa striata</i>	сива мухарица	Least Concern – LC
37	<i>Nycticorax nycticorax</i>	гак	Least Concern – LC
38	<i>Oenanthe oenanthe</i>	обична белгуза	Least Concern – LC
39	<i>Otus scops</i>	ћук	Least Concern – LC
40	<i>Parus cristatus</i>	ћубаста сеница	Least Concern – LC
41	<i>Perdix perdix</i>	јаребица	Least Concern – LC
42	<i>Pernis apivorus</i>	осичар	Least Concern – LC
43	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	обична црвенперка	Least Concern – LC
44	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	шумски звиждак	Least Concern – LC
45	<i>Picus viridis</i>	зелена жуна	Least Concern – LC
46	<i>Riparia riparia</i>	брегуница	Least Concern – LC
47	<i>Streptopelia turtur</i>	грлица	Least Concern – LC
48	<i>Tringa totanus</i>	црвеноноги спрудник	Least Concern – LC
49	<i>Tyto alba</i>	кукувија	Least Concern – LC
50	<i>Upupa epops</i>	пупавац	Least Concern – LC
51	<i>Vanellus vanellus</i>	вивак	Least Concern – LC
Teriofauna			
1	<i>Apodemus agrarius</i>	пругасти миш	Least Concern – LC
2	<i>Cricetus cricetus</i>	хрчак	Least Concern – LC
3	<i>Erinaceus europaeus</i>	јеж	Least Concern – LC
4	<i>Felis silvestris</i>	дивља мачка	Least Concern – LC
5	<i>Lutra lutra</i>	видра	Near Threatened – NT
6	<i>Microtus arvalis</i>	волухарица	Least Concern – LC
7	<i>Musccardinus avellanarius</i>	пух лешникар	Least Concern – LC
8	<i>Mustela eversmanii</i>	степски твор	Least Concern – LC
9	<i>Mustela putorius</i>	мрки твор	Least Concern – LC
10	<i>Nannospalax leucodon</i>	слепо куче	Data Deficient – DD
11	<i>Plecotus austriacus</i>	љиљак	Least Concern – LC

Настављене су активности на локалитету за хранилиште птица грабљивица. Од успостављања хранилишта и изградње осматрачнице, прате се заштићене и строго заштићене врсте птица. Активности су финансиране из сопствених ресурса. Извештај у вези са евидентираним јединкама, динамиком праћења стања, као и са количином и динамиком изнете хране на хранилишту за грабљивице, је достављен Покрајинском заводу за заштиту природе и Покрајинској инспекцији за заштиту животне средине, у складу са законом.

Настављена су еволуциона истраживања пешчарске перунике (*Iris humilis*), која реализује Институт за биолошка истраживања „Синиша Станковић“ – истраживач истраживача Стевана Аврамова, истраживача сарадника Института за биолошка истраживања „Синиша Станковић“, који је евидентирао стање станишта и цветање врста *Iris humilis* (пешчарска перуника) и *Iris pumila* (патуљаста перуника). У питању је вишегодишњи пројекат за који истраживач поседује решење о условима заштите природе број: 03-3374/2 од 19.01.2018. Управљач је издао сагласност на наведене активности, а истраживања на терену су реализована у пратњи чуварске службе

управљача. Током плодношења јединки, истраживач је прикупио узорке плода наведених таксона.

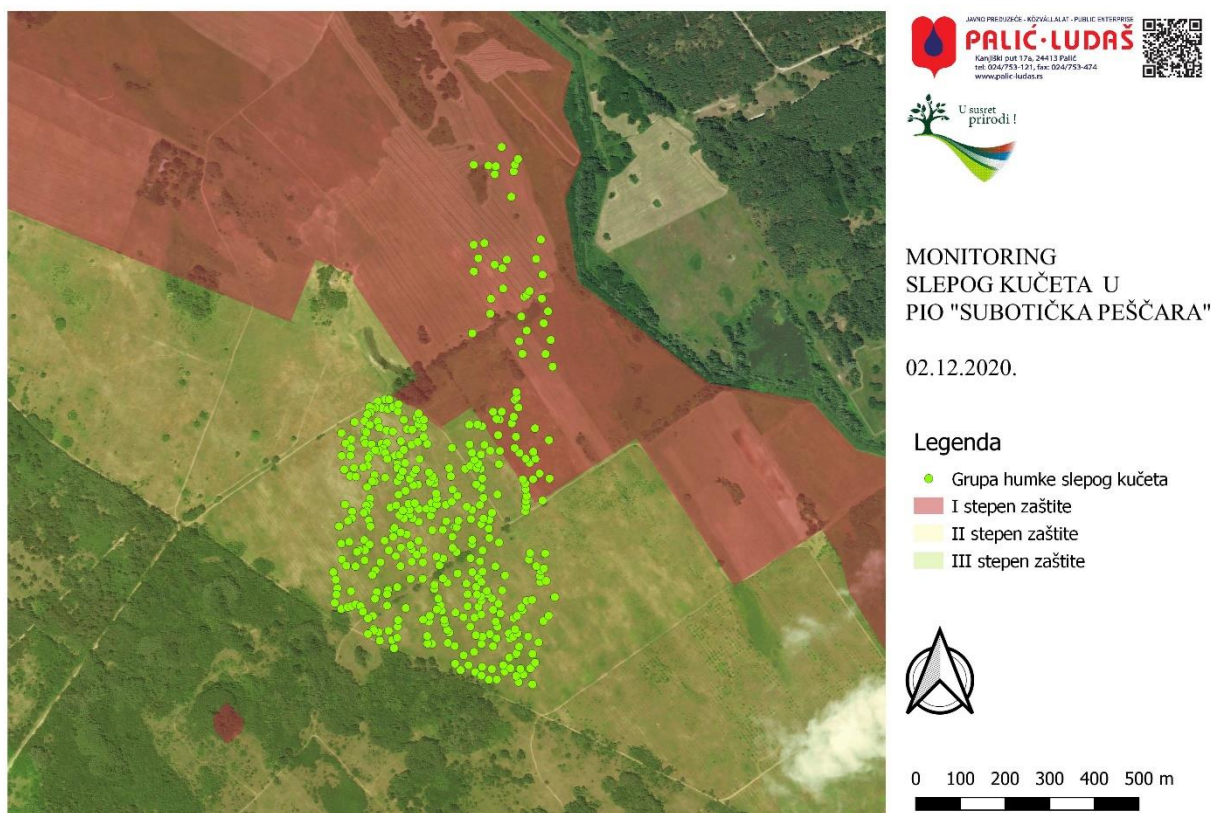

У периоду од 10. до 15. марта 2020. године је рађено апсолутно бројање јединки врсте шафрањика – *Colchicum bulbocodium* на заштићеном подручју Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“. Бројање је реализовано са колегама из Националног парка „Кишкуншаг“ (15 колега из националних паркова и са факултета у Дебрецену) из Мађарске, при чему су представници управљача боравили у Мађарској током два дана и тамо помагали приликом апсолутног бројања јединки на стаништима у Мађарској, да би наредна три дана, представници НП „Кишкуншаг“ боравили код управљача и помагали код бројања. Током посете Мађарској, представници нашег управљача су се упознали са новом методологијом апсолутног бројања, која ће се код нас примењивати наредне године. Посета је била едукативна, са предавањима у вези са статусом и мерама заштите ове ендемске врсте. Бројању на нашем заштићеном подручју су се, поред колега запослених у другим секторима предузећа, придружили и волонтери Удружења љубитеља природе „Пожели жељу“ (10 чланова) и Спортског планинарског удружења „Спартак“ (14 чланова). Бројање се реализовало на површини од око 8,1 хектара, на 110 различитих локалитета и пребројано је укупно 84.919 јединки (цветова) – представника ове строго заштићене врсте. Током бројања у ПИО „Суботичка пешчара“, запослени код управљача су давали велики број изјава за медије.

У сарадњи са Покрајинским заводом за заштиту природе почетком децембра је реализован мониторинг слепог кучета (*Nannospalax (leucodon) montanosyrmensis*) – евидентирање постојећих хумки. Рађено је апсолутно пребројавање хумки слепог кучета. За наставак истраживања предвиђен је још један мониторинг до краја 2020. године. Приликом пребројавања, коришћени су мобилни уређаји и два GPS – уређаја

које је управљач добио на коришћење од представника Националног парка „Кишкуншаг“ из Мађарске. Резултати су следећи:

На површини од 41 хектара је евидентиран укупан број групација хумки и износи 416; укупан број групација хумки са великим хумкама износи 143; укупан број хумки је 6741 и укупан број великих хумки је 212. Током пребројавања јединки, евидентирана је једна угинула јединка слепог кучета, коју су представници Покрајинског завода за заштиту природе у складу са законом обележили и одвезли.

Током године су идентификована нова налазишта више биљних и животињских врста, о чему је обавештен надлежни Завод о заштити природе – достављене су тачне локације, ареали распрострањења популације, фотографије и број јединки.

Од значајних података мониторинга – праћења стања, можемо и ове године навести и идентификацију активног гнезда белорепана (*Haliaeetus albicilla*), где је усановљено да је гнезђење било успешно. Такође је и 2020. године, на једној локацији овог заштићеног подручја, идентификовано гнездо осичара (*Pernis apivorus*).

На основу података које стручна служба добија од чуварске службе, а и на основу заједничких обилазака терена, општи закључак је следећи: станишта која се налазе у процесу ревитализације и које управљач успева да одржава из средстава којима располаже, се обнављају и успешно одржавају искључиво кроз мере активне заштите природе. Сузбијање трске кошењем са површина на којима је примарно станиште влажна ливада је процес, за који се испоставило, да мора најмање три пута годишње да се примењује, како би се задржале карактеристике примарног станишта. Изостављањем само једног кошења, трска се шири и продире великом брзином. Због наведеног, управљач се определио да на већини површина које су под ревитализацијом (конкретно, влажне ливаде и слатине) успостави испашу подолским говедима и

воденим биволима, будући да се наведени приступ показао као веома успешан у суседној Мађарској и њиховим заштићеним подручјима. Наш највећи проблем у наведеном процесу ревитализације је тај што, иако пројекат постоји већ годинама и има подршку Покрајинског завода за заштиту природе, надлежног Министарства (у стручном смислу и у смислу субвенционирања) и града, ипак, површине на којима би пројекат требало да се реализује, нису у потпуности у власништву државе, тачније, међу њима има значајан број приватних катастарских парцела. Власници наведених парцела, на жалост, немају довољно развијену свест у вези са заштитом природе, будући да не пристају да њихове парцеле уђу у програм ревитализације, без одговарајуће одштете. На пример, у Мађарској, власници површина које су у приватном власништву, а налазе се у заштићеном подручју (националном парку), добијају одговарајућу стимулацију (неки вид одштете), као и то да држава и иначе субвенционира органску пољопривреду и друге видове одрживог коришћења пољопривредног земљишта. У вези са мониторингом конкретних органских врста, управљач континуално броји појединачне јединке, прати распрострањење, као и ширење ареала биљних врста. У програму праћења стања су врсте које су едификатори значајних станишта, или значајни чиниоци наведених станишта. Исти је случај као и са стаништима – тамо где се успешно реализује ревитализација – јединке се појављују, а тамо где нисмо у могућности да спроводимо мере активне заштите природе – број, или стагнира, или се смањује. Током године су реализована истраживања на заштићеном подручју, за која је управљач дао сагласност:

Током 2020. године, управљач је издао више решења о сагласности у складу са чланом 57 и чланом 68 под 5а Закона о заштити природе („Сл. гласник РС“, бр. 36/09 и 88/10, 91/2010 – испр. и 14/16) за активности на заштићеном подручју Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“:

Током маја месеца управљач је издао једно решење о сагласности у складу са чланом 57 и чланом 68 под 5а Закона о заштити природе („Сл. гласник РС“, бр. 36/09 и 88/10, 91/2010 – испр., 4/16 и 95/2018 – и др. закон) за активности на заштићеном подручју Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“.

- Сагласност је издата за обављање истраживања строго заштићених и заштићених дивљих врста Биолошком Факултету - Универзитет у Београду. Активности се реализују у склопу пројекта „EU for Serbia – Continued support to implementation of Chapter 27 in the area of Nature protection (NATURA 2000) (EuropeAid/139336/DH/SER/RS). Овог пута су истраживачи - Невена Кузмановић, Ивана Стевановски - радили мониторинг врста *Iris humilis subsp. areolaria*. Сагласност је издата у складу са Мишљењем Покрајинског завода за заштиту природе број: 03-877/2 од 16.04.2020. и дозволом Министарства заштите животне средине број 353-01-740/2020-04 од 22.04.2020. године.
- Сагласност за спровођење теренских радова на прикупљању примерака заштићене дивље врсте (*Salix rosmarinifolia* L.) у циљу израде мастер рада Селене Илић – у складу са дозволом Министарства заштите животне средине – дозвола број: 353-01-1405/2020-04 од 17. августа 2020. године и у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе (решење број:03-1548/2 од 07.07.2020. године).

- Сагласност за обављање научноистраживачких активности на фауни тврдокрилаца (Coleoptera) и правокрылаца (Orthoptera) у ПИО „Суботичка пешчара“ и СРП „Селевењске пустаре“ за истраживача др Габор Месарош – по дозволи за истраживање строго заштићених и заштићених дивљих врста у научноистраживачке сврхе, коју је издало Министарство заштите животне средине број: 353–01–740/2020–04 од 22. априла 2020. године.
- Током септембра месеца управљач је издао сагласност за одржавање манифестације „46. Палићки сусрети“ и 8. Коло Војвођанске треккинг лиге које је одржано дана 10. октобра 2020. године.
- Током октобра месеца управљач је издао следеће решење о сагласности у складу са чланом 57 и чланом 68 под 5а Закона о заштити природе („Сл. гласник РС“, бр. 36/09 и 88/10, 91/2010 – испр. и 14/16) за активности на заштићеном подручју Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“:
- Сагласност за радове и активности на истраживању и картирању инвазивних врста биљака током 2020. године – истраживач Милица Рат – Хербаријум Института за биологију и екологију – Природно – математички факултет Универзитета у Новом Саду.
- Месну заједницу „Макова седмица“ за активности чишћења и уклањања грања на путном појасу по решењу о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број: 03-2183/2 од 01.10.2020. године
- Друштво за заштиту и проучавање птица Србије – сагласност за обављање активности постављања наменских платформи за гнезђење птица грабљивица у заштићеним подручјима ПИО „Суботичка пешчара“ и СРП „Селевењске пустаре“ у складу са решењем условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе број: 03-2944/2 од 23.11.2020. године.

СРЕДСТВА СУ НАМЕЊЕНА ЗА КУПВИНУ АЛАТА И ОПРЕМЕ (ТРИМЕР; ФОТОАПАРАТ, ГПС УРЕЂАЈ)				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства до 30. новембра	%	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине	150.000,00	0,00	60	Управљач
Сопствени приходи од обављања делатности	100.000,00	0,00		
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	50.000,00	0,00		
Укупно	300.000,00	0,00		

3.2. Реинтродукција и реколонизација

Настављене су активности на програму „Активна заштита модровране постављањем гнездилишних дупљи у Војводини“ – током године нису постављене нове вештачке дупље – биће постављено 100 нових дупљи, али су евидентирани гнездећи парови модровране на заштићеном подручју у већ постављеним (постојећим) вештачким дупљама. Евидентирано је гнезђење 9 парова модровране у вештачким

дупљама. У 6 дупљи су маркирани (прстеновани) младунци – укупно 21 примерак, а у 4 дупље су ухваћене и маркиране одрасле јединке. Пројекат се такође ради у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Рiparia” из Суботице који ове активности финансирају кроз своје пројекте. Управљач учествује кроз надзор чуварске службе и пратњи на терену и кроз надзор активности од стране стручне службе.

19. октобра, са почетком у 16 часова је одржана дводневна радионица за модровране (од 19 – 20. октобра). Радионица је била изузетно успешна, бројала је преко 30 учесника – представника разних институција и појединаца који учествују и интересују се за заштиту модровране на локалном и глобалном нивоу. Презентоване су активности бројних удружења и појединаца, а разматрали су се и планови за наредну годину. Закључак конференције је, уједно и резултат овогодишњег броја парова модроврана у Србији, које су евидентирани у вештачким дупљама: 267 парова. С обзиром на изузетну успешност гнежђења, порука је да је неопходно наставити са свим активностима које су довеле до садашњег добрих резултата.

Од успостављања хранилишта и изградње осматрачнице, прате се заштићене и строго заштићене врсте птица – јастреб (*Accipiter gentilis*), орао белорепан (*Haliaeetus albicilla*), мишар (*Buteo buteo*), гаћасти мишар (*Buteo lagopus*), гавран (*Corvus cornix*), сврака (*Pica pica*), сива врана (*Corvus corone cornix*), а од сисара – дивља мачка (*Felis silvestris*), шакал (*Canis aureus*), лисица (*Vulpes vulpes*). Због близине коридора, примећен је орао крсташ (*Aquila heliaca*) и пољска еја (*Circus cyaneus*). И током 2020. године евидентирано је присуство и црног орла (*Aquila clanga*).

Рађен је и мониторинг гнездећих парова шумске сове, у претходних година постављеним дупљама за шумске сове (*Strix aluco*). Евидентиран је један гнездећи пар.

Током 2020. године су настављене започете активности на реализацији пројекта *Праћење стања популација строго заштићених врста – станишта за потенцијалну реинтродукцију врсте Spermophilus citellus (текуница)*. Управљач је наставио са кошењем на предвиђеним локалитетима и са контролисаном испашом козама и овцама у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе за спровођење мера активне заштите природе – испашом – (решење број: 03–1111/2 од 17.06.2016. године и). Кошење (на местима где се не реализује испаша) и испаша се реализовало у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе за спровођење мера активне заштите природе кошењем број: 3–1367/2 од 11.08.2017., 03–1111/2 од 17.06.2017. године и 03–2394/2 од 03.10.2018. године.

Испаша се успешно реализује. Истиче четврта година како управљач на предметном локалитету реализује испашу. Терен је припремљен и очекује се алокација јединки текунице већ наредне године, уколико управљач успе да исходује одговарајућу дозволу Министарства.

Управљач у континуитету ради мониторинг вештачког гнезда за птице грабљивице – конкретно орлове (белорепан – *Haliaeetus albicilla* и крсташ – *Aquila heliaca*), које је поста вљено на локалитетима у II степену заштите.

СРЕДСТВА СУ НАМЕЋЕНА ЗА ТРОШКОВЕ ПРИПРЕМЕ СТАНИШТА ЗА БОРАВАК ТЕКУНИЦА				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства до 30. новембра	%	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине	80.000,00	0,00	80	Управљач
Сопствени приходи од обављања делатности	20.000,00	0,00		
Укупно	100.000,00	0,00		

3.3. Рекултивација

До сада на подручју није било активне рекултивације.

Настављена је израда Програма коришћења тршћака, у ком би били обрађени и поједини локалитети овог заштићеног подручја. Због недовољног броја запослених и непостојања стручног сарадника – Програм коришћења тршћака није донет, нису дефинисани локалитети, а није исходовано ни решење о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе.

Планирано је снимање стања тршћака (и акватичних и копнених), одређивање микростаништа природних реткости унутар тих тршћака, комуникација са члановима локалне заједнице и сл., и због тога, као и због недостатка стручног сарадника, израда поменутог програма још није стигла до краја. Пре почетка израде Програма управљања тршћацима за цео регион, неопходно је да се на нивоу Града регулише ниво подземних вода и програм управљања водама у целом региону, како би се јасно дефинисале површине на којима су, у еколошком смислу, потребни тршћаци, као тампон појас, а где их треба уклањати због ширења на влажне ливаде, кроз програм ревитализације влажних ливада. Стручна служба управљача је у више наврата учествовала на састанцима са надлежним Заводом за заштиту природе, а у циљу решавања ове проблематике.

Управљач је пре три године код Градске управе Суботица иницирао формирање радне групе која би се бавила ревизијом постојеће водопривредне документације (ревизија правилника о водним режимима језера Палић, Лудаш и Крвавог језера), а у циљу доношења концепције одржавања и управљања режимом вода на сливном подручју језера Палић и Лудаш и целе Суботичке пешчаре. Одлуку да се обрати Градској управи, управљач је донео након низа неуспешних покушаја сарадње са надлежним водопривредним предузећем – Јавно водопривредно предузеће „Воде Војводине“, које је у складу са чланом 23. Закона о водама („Сл. гласник РС бр. 30/10 и 93/12), надлежно за управљање водним објектима на овом подручју. Високе вештачки одржаване водостаје, који су у претходним периодима били у функцији узгоја рибе, је потребно ускладити са новим функцијама појединих делова језера (пречишћавање воде, рекерација, заштита природе) и са потребама формирања појасева приобалне вегетације – тршћака и друге емерзне, субмерзне и флотантне вегетације. Указано је и да је водни режим на свим нашим заштићеним подручјима неповратно измењен још у 19. и 20. веку, а доношењем аката о заштити намера је била конзервирање, тачније, очување екосистема влажних станишта пешчарског и степског простора са високим предеоним и специјским диверзитетом. Предуслов за наведено је, свакако, добро управљање водним режимом на предметном подручју, сарадња са управљачем и

надлежним заводом за заштиту природе у циљу доношења компромисних решења, што до сада није била пракса. Неконтролисано и са заштитом природе неусклађено управљање водама представља велики притисак на главне вредности због којих су наша подручја проглашена заштићеним. Током 2020. није било активности у односу на ову проблематику. Од новембра 2019. године, када је градској управи Суботице достављена документација у вези са претходном одлуком (из 1975. године), на бази које је накнадно донет правилник о водном режиму – донело га је надлежно водопривредно предузећа, управљача нико није контактирао.

Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства до 30. новембра	%	Извршилац посла
Сопствени приходи од обављања делатности	50.000,00	50.000,00	100	Управљач
Укупно	50.000,00	50.000,00		

3.4. Ревитализација, мере активне заштите природе и рекултивација

Ревитализација се одвија на локалитетима станишта шафрањике (Крчевине – 11,5 ha). Реализује се спровођењем мера активне заштите крчењем дрвенастог подраста. Мере спроводи највећим делом чуварска служба, а мањим делом се реализују у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Riparia“. Модел сарадње са локалним становништвом се показао као изузетно добар, чиме се уводио и модел одрживог коришћења осетљивих станишта, међутим, предузеће не може да склапа споразуме/ уговоре са приватним лицима, већ само са правним лицима.

У циљу ревитализације се реализује активност кошења на локалитетима код Крста, испод Јасеновачке шуме (код Карауле) и код школе – јужно од шпаргле. Овом мером је одржавано станиште са изворном травном вегетацијом (33,26 ha). Активност спроводи чуварска служба управљача у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе за спровођење мера активне заштите природе кошењем број: 3–1367/2 од 11.08.2017. Циљ ових активности је успоравање сукцесије екосистема чишћењем појединих локалитета (кошење, уклањање младица дрвенастих биљака, одношење биомасе), на којима је опстанак природних реткости (строго заштићених и заштићених врста) и станишта угрожен, услед неповољних промена које доводе до сукцесије екосистема, или ширењем инвазивних алохтоних врста. Ове године су изостале активности са Волонтерским сервисом Србије – Младим истраживачима Србије, због пандемије – спречавања ширења заразне болести COVID19.

Реализовано је и кошење деградираних травних површина на којима се шире инвазивне врсте на локалитету код Карауле (22,5 ha).

Континуираном ревитализацијом ливадских површина у I степену (локалитети у долини речице Киреш дуж границе са Мађарском), спровode се мере одржавања ливада са контролисаним кошењем и испашом као активном мером заштите на око 200 ha. Чуварска и стручна служба управљача организују ове послове. Активност је и 2020. године реализована у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе (решење број: 03–1709/2 од 15.07.2017.), Мишљењем

Покрајинског завода за заштиту природе 03–1106/2 од 17.05.2017. и Сагласношћу надлежног Министарства (број: 353–02–1319/2017–17 од:14.08.2017.)

Настављене су активности на Хранилишту за птице грабљивице – локалитет у II степену заштите – активности су усклађене са режимима заштите. Хранилиште – осматрачница – је изграђено у октобру 2012. године, а први животињски отпад кланица и фарме је изнет 5. новембра исте године (храна пролази ветеринарску контролу и одобрење за изношење – све се одвија у складу са Решењем Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде број 323–02–01435/2013–05). Доношење хране обављају чувари на заштићеном подручју, а динамика износа је на седам дана у периоду октобар–април. Чуварска служба такође одржава површину хранилишта (организација кошења и односа биомасе) као и објекат осматрачнице. Храна се износи недељном динамиком у периоду од краја октобра текуће, до краја марта наредне године.

Наведене активности су се финансирале из сопствених ресурса.

У делу који се односи на реинтродукцију и реколонизацију је описан пројекат који се односи на *Праћење стања популација строго заштићених врста – станишта за потенцијалну реинтродукцију врсте Spertophilus citellus (текуница)*. Кроз пројекат су реализоване активности на праћењу и унапређењу стања заштићеног подручја – конкретно, ревитализација и мере активне заштите природе. Управљач је наставио кошење и испашу на предвиђеним локалитетима, у складу са решењима о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе за спровођење мера активне заштите природе кошењем број: 3–1367/2 од 11.08.2017. и испашом – (решење број: 03–1111/2 од 17.06.2016. године и 03–2394/2 од 03.10.2018. године).

Током године су реализоване и активности појења птица – на појилице за птице је у сушним, летњим месецима и по више пута током недеље доношена вода, која се утакала у појилице.

Средства су добијена кроз Годишњи програм управљања – субвенције надлежног Министарства (Уговор број: 401–00–373/2020–04 од 20.03.2020. године).

СРЕДСТВА СУ НАМЕЊЕНА за набавку хране за животиње, ветеринарске трошкове, превоз стоке и чување животиња				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства до 30. новембра	%	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине	480.000,00	200.000,00	100	Управљач, треће лице, ветеринар
Сопствени приходи од обављања делатности	520.000,00	43.531,60		
Укупно	1.000.000,00	243.531,60		

3.5. Пројекти и програми у области шумарства

Надзирање активности у шуми и сарадња на одржавању реда са Шумском управом Суботица – Шумско газдинство Сомбор – ЈП Војводинашуме, је била

константна са и даље постојећим проблемима око одлагања отпада од стране локалног становништва и стварања илегалних депонија, као и са противзаконитом сечом и крађом дрвета које се депонује на локацијама која су станишта заштићених и строго заштићених таксона биљака, животиња и гљива.

Чувар заштићеног подручја је током редовних планских активности Шумске управе „Суботица“ указивао на станишта заштићених/строго заштићених врста на површинама у III степену заштите, како се током радова у шуми не би оштетили примерци и популације – биљне врсте и гнезда (кошење и тањирање пруга и просека, подизање засада са храном за дивљач на чистинама, сеча).

И током 2020. године, управљач је, у циљу активне заштите пешчарских станишта биљних врста на чистинама унутар шуме, организовао активности чишћења и сакупљања грања и чишћења подраста на одређеним површинама у сарадњи са локалним становништвом.

3.6. Пројекти и програми у области ловства

Заштићено подручје обухвата већи део ловишта „Суботичке шуме“ којим газдује Шумско газдинство „Сомбор“, Шумска управа „Суботица“ на основу годишњих Планова који су у складу са Ловном основом ловишта „Суботичке шуме“.

Током године је одржано више састанака управљача са представницима ЈП „Војводинашуме“ у вези са проширењем ловишта и гатера на подручју ПИО „Суботичка пешчара“. За наведене активности корисник ловишта ће исходovati решење о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе. Чуварска служба је сарађивала са ловочуварском службом у надзору подручја, контрола криволова и помоћ у хватању починиоца.

Све активности су се одвијале кроз комуникацију и сарадњу са заинтересованим субјектима – Шумска управа, ловачка удружења и други. У више наврата је одржан састанак са представницима ловачких удружења, у циљу едукације у вези са границама заштићеног подручја, као и у вези са правилима понашања у заштићеном подручју.

3.7. Пројекти и програми у области рибарства

На основу законских обавеза (Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда „Сл. гласник РС“, бр. 128/14) ЈП „Палић–Лудаš“ је доставио Покрајинском заводу за заштиту природе на мишљење предлог за утврђивање рибарских подручја у оквиру заштићених подручја на којима се управља.

У оквиру Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ евидентиране су следеће водене површине, и предложене као делови будућег рибарског подручја:

- Мајдан песка – „Мајдан“ – II степен заштите,
- Тресетно језеро у I степену заштите,
- Тресетно језеро у II степену заштите,
- Водено окно 1 – I степену заштите,
- Водено окно 2 – делом у I делом у II степену заштите.

Завод је у свом мишљењу (број 03–2157/2 од 26.10.2016.) навео да Водено окно 1 (у I степену заштите), Водено окно 2 (делом у I делом у II степену заштите) и „Мајдан“ не представљају погодна станишта за останак рибљих врста, и да у смислу члана 2, став 1, тачка 28 Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Сл. гласник РС“, бр. 128/14) не могу се сматрати риболовним водама. Имајући у виду горе

наведене, а на основу прописаних мера заштите из Уредбе о заштити Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ („Сл. гласник РС“, бр. 127/03 и 113/04), Покрајински завод за заштиту природе сматра да на овим воденим стаништима не треба проглашавати рибарско подручје.

На основу члана Уредбе у режиму I степена заштите забрањује се коришћење природних богатстава и други облици коришћења простора и активности осим научних истраживања и контролисане едукације. Стога на Тресетном језеру у режиму заштите I степена није могуће прогласити рибарско подручје.

На подручју под режимом заштите II степена члан 5, став 2, тачка 16 Уредбе забрањује приступ посетиоцима, осим под посебним условима (просторно и временски ограничено). Тресетно језеро у II степену заштите представља станиште строго заштићених врста биљака и животиња типичних за тресетно земљиште и барске екосистеме. На подручју овог језера могуће је прогласити рибарско подручје, међутим коришћење тог рибарског подручја треба да иде у правцу заштите аутохтоних врста риба и примена мера за унапређење њихових популација.

На основу горе наведене, ЈП „Палић–Лудаш“ ће наставити процедуру проглашења рибарског подручја у оквиру ПИО „Суботичка пешчара“ са тражењем посебних услова за коришћење Тресетног језера у II степену заштите.

Јавно предузеће „Палић – Лудаш“ располаже службом чувара заштићеног подручја на заштићеним подручјима, која обавља послове надзора и чувања рибљег фонда на територији овог заштићеног подручја.

3.8. Пројекти и програми у области пољопривреде

Већи део пољопривредног земљишта је у државном власништву. Део ових површина је издаван у закуп (делови II и III степена заштите). Стручна служба управљача је почетком 2016. године доставила Комисији за израду Програма уређења пољопривредног земљишта града Суботице податке у вези са површинама које се налазе на заштићеном подручју, у циљу изузимања наведене површине из Програма. Градска управа Града Суботице – Служба за пољопривреду и пољопривредно земљиште је доставила податке Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде (дописом број: IV08/II–320–77/2018 од 04.07.2018. године) и затражила да се нађе начин да управљач правно – формално може да постане корисник површина које су у програму лицитације пољопривредног земљишта и то на површинама у режиму II и III степена заштите (пошто је I степен, свакако изузет), на којима се реализују пројекти ревитализације у складу са решењем о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе (решење број:03–3373/2 од 19.01.2018. године). Наведено министарство је доставило допис Градској управи (допис број:951–01–01859/2018–14 од 11.07.2018. године) у ком наводи да се заштита и развој заштићених подручја спроводи према Програму заштите и развоја наведеног заштићеног подручја, на који сагласност даје Министарство заштите животне средине. С обзиром на горе наведено, управљач у прилогу овог програма доставља листу катастарских парцела на којима се спроводи ревитализација станишта.

Циљ је очување карактеристика станишта – влажних ливада и фрагмената степске, слатинске, пешчарске вегетације и вегетације отворених пескова. Због распарчаности природних станишта негативни утицаји пољопривредног окружења и присуства људи су изузетно јаки. Ширење инвазивних врста и сукцесија екосистема, без контролисаних активности на спровођењу мера активне заштите, води пропадању

станишта и врста. На површинама које су предмет ревитализације станишта идентификоване су следеће врсте биљака и животиња: строго заштићена врста: *слепо куче (Nannospalax (leucodon) montanosyrmensis)*, шафрањика (*Colchicum bulbocodium*) и станишта и заштита птица грабљивица.

Врсте шафрањика (*Colchicum bulbocodium*) се налазе на листи строго заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива – Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Сл. гласник РС“, бр. 5/2010), Прилог I – Строго заштићене дивље врсте биљака, животиња и гљива.

Предлагали смо изузимање свих катастарских парцела на којима је евидентирано присуство наведених таксона (табела у прилогу: Ревитализација станишта; Управљање популацијом природних реткости – слепо куче (*Nannospalax (leucodon) montanosyrmensis*)), Управљање популацијом природних реткости – шафрањика (*Colchicum bulbocodium*) и Мере активне заштите станишта и заштита птица грабљивица).

Контрола кошења ливада у циљу спровођења режима (кошење после завршетка цветања заштићених и строго заштићених врста биљака, остављање непокошених трака у ширини од једног до десет метара, као прибежиште за фауну) и испаше (број грла по хектару, кретање ван станишта заштићених врста у генеративном периоду) ће се одвијати континуирано. Такође, чуварска служба је у континуитету радила на контроли спровођења активности по решењима о условима заштите природе.

Активности су реализоване средствима буџета јединице локалне самоуправе – Уговор са Градом Суботица број: П-320-58/2020 од 04.12.2020. године.

Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства до 30. новембра	%	Извршилац посла
Буџет јединице локалне самоуправе	500.000,00	500.000,00	100	Управљач
Укупно	500.000,00	500.000,00		

3.9. Пројекти и програми у области управљања водама

Уредбом о заштити је ограничено коришћење водног ресурса на подручју ПИО „Суботичка пешчара“ јер се режимима забрањује одвођење или превођење вода водотока Киреша, прокопавање канала и изградња заливних система, извођење радова и активности које би нарушиле геоморфолошку одлике подручја, изградња грађевинских објеката.

Као и претходних година и ове, 2020. године, посебне активности у планском периоду су биле: надзор над усклађеним коришћењем простора ПИО „Суботичка пешчара“, спречавање радова којима се нарушава прописани режим заштите водног ресурса.

Током 2020. године нису настављени разговори у вези са регулацијом и ревизијом водног режима на сливном подручју језера Палић и Лудаш (ком припада и ПИО „Суботичка пешчара“), а у циљу доношења концепције одржавања и управљања

режимом вода на сливном подручју језера Палић и Лудаш. Управљач, као ни други субјекти, није био у прилици да организује састанке.

IV ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА

Управљач је и током 2020. године наставио да пружа логистичку подршку Покрајинском заводу за заштиту природе приликом флористичких истраживања и мониторинга строго заштићених врста: шафрањика (*Bulbocodium versicolor*), пешчарски каранфил (*Dianthus diutinus*), дивљи каранфил (*Dianthus pontederiae*), мрзовац (*Colchicum arenarium*), пешчарска перуника (*Iris arenaria* sin. *humilis*) и слепо куче (*Spalax leucodon*).

Током 2020. године није одржано ниједно предавање у оквиру истраживачких – еко кампова, будући да се они нису ни организовали. У Визиторском центру „Лудаш“ се једино одржала радионица посвећена праћењу стања модровране у Србији. Радионица - конференција је окупила врло мали број људи (до 30) и била је једнодневна.

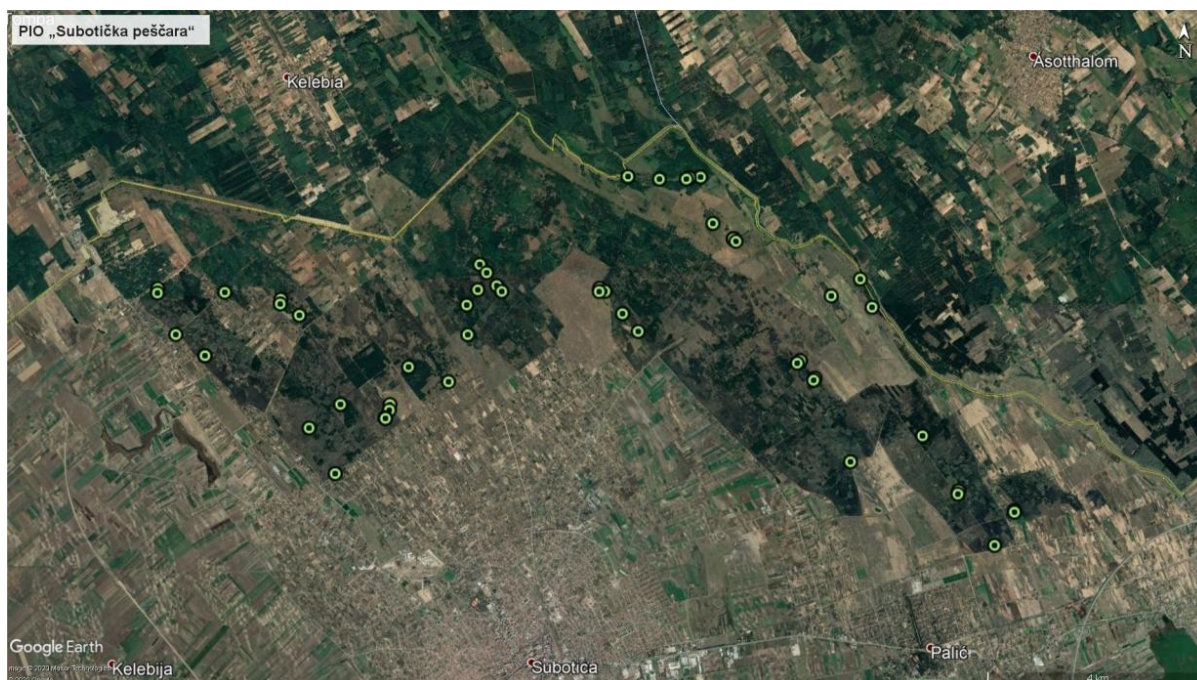
Таксономске и еколошке карактеристике рузмаринолисне врбе (*Salix rosmarinifolia* L.) – истраживање у оквиру мастер рада

У оквиру мастер рада дипл. инж. шумарства Селене Илић под називом : „Таксономске и еколошке карактеристике рузмаринолисне врбе (*Salix rosmarinifolia* L.) у Војводини“, под менторством др Марка Перовића, ванредног професора Универзитета у Београду–Шумарског факултета, 07.09.2020. године обављена су једнодневна теренска истраживања на подручју предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“. Истраживања су извршена на два локалитета (у одељењима 41 и 58), где је на сваком локалитету урађен по један фитоценолошки снимак и одабрано по 20 стабала рузмаринолисне врбе са којих је прикупљено по 20 листова за морфометријску анализу. Приликом истраживања није био уништен нити знатније оштећен ниједан примерак *Salix rosmarinifolia*. Првобитним планом истраживања је било предвиђено да се до краја 2020. године на споменутим локалитетима ископа и проучи по један педолошки профил. Међутим, због лоше епидемиолошке ситуације је одлучено да се педолошка истраживања изврше у првом делу следеће године, када буде повољнија епидемиолошка ситуација

Студија диверзитета бриофита у одабраним подручјима најсевернијег дела Србије Резултати истраживања (током 2020. године)

У току марта, маја и септембра 2020. године (14-15.03.2020., 17-23.05.2020. и 07.09.2020.) настављена су започета теренска истраживања флоре бриофита (рожњаче, јетрењаче и маховине) на подручју Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ и Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“. Истраживања су реализована за потребе пројекта “Study of bryophyte diversity within selected areas in northernmost part of Serbia“ финансираном од стране Rufford фондације. У реализацији теренских истраживања учествовало је 5 истраживача: проф. др Марко Сабовљевић, др Јована Пантовић, др Ивана Стеваноски и Марија Гајић са Биолошког факултета Универзитета

у Београду, и Јелена Богосављевић из Природњачког музеја у Београду. Током 10 теренских дана истражено је укупно 85 мањих локалитета (Карта 1 и Карта 2).

Карта 1. Истражени локалитети на подручју ПИО „Суботичка пешчара“

Истраживање је обухватило различите типове станишта (слатинасте ливаде, ксерофилне мешовите шуме, поплавне шумарке, муљевите обале канала) као и различите типове подлога на којима се јављају бриофите (земљиште, камен, кора дрвета, труло дрво и антропогена микростаништа попут бунара и кровова кућа). Поједини локалитети који су у претходној теренској сезони истражени, поново су посећени како би се регистровале и пролећне ефемерне врсте.

С обзиром да до сад није истраживана флора бриофита изабраних подручја, на терену су сакупљане све врсте бриофита. Прикупљено је укупно 600 узорака, а у току је идентификација врста и обрада материјала. Према прелиминарним резултатима,

сакупљено је више од 70 различитих врста бриофита, међу којима доминирају маховине, и свега пар врста јетрењача. Већина врста је честа и очекивана за истраживане типове станишта. Од ретких и значајних врста, за сада се истичу налази следећих маховина: *Enthostodon hungaricus*, *Leptodon smithii* и *Rhodobryum ontariense*.

Ретка пролећна ефемерна врста *Enthostodon hungaricus* (Фотографија 1) регистрована је на Сточном пашњаку у оквиру СРП „Селевењске пустаре”. Током прошлогодишње теренске сезоне уочена су потенцијална станишта ове врсте на слатинастим ливадама. Ове године та станишта су истражена током пролећне сезоне када су се после обилних киша успоставили погодни услови за раст и развиће ове врсте. Такође, у оквиру СРП „Селевењске пустаре”, на земљишту, на отвореном делу Селевењске шуме регистрована је ретка врста *Rhodobryum ontariense* (Фотографија 2). Ово је први налаз ове врсте за Бачку. Маховина *Leptodon smithii* је регистрована на кори јасена у мешовитој листопадној шуми у ПИО „Суботичка пешчара“, на локалитету Букваћ.

Фотографија 1. Ретка пролећна ефемерна врста *Enthostodon hungaricus* на локалитету Сточни пашњак - СРП „Селевењске пустаре”.

Фотографија 2. Маховина *Rhodobryum ontariense* на локалитету Селевењска шума - СРП „Селевењске пустаре”.

ИЗВЕШТАЈ О РЕАЛИЗАЦИЈИ ПРОЈЕКТА “ЕУ ЗА СРБИЈУ – НАСТАВАК ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ ПОГЛАВЉА 27 У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ (NATURA 2000)” НА ПОДРУЧЈУ ПИО „СУБОТИЧКА ПЕШЧАРА” И СРП “СЕЛЕВЕЊСКЕ ПУСТАРЕ”

У склопу пројекта “ЕУ за Србију – Наставак имплементације Поглавља 27 у области заштите природе (Natura 2000)” (пројекат бр. EuropeAid/139336/DH/SER/RS), током маја и септембра обављена су истраживања везана за картирање Натура2000 биљних врста на подручју Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ и Специјалног резервата природе „Селевењске пустаре“.

Natura2000 биљне врсте које су регистроване за наведена подручја су пешчарска перуника – *Iris humilis* subsp. *arenaria* и пешчарски мрзовац – *Colchicum arenarium*. Картирање врста је обављено у складу са методологијом развијеном за потребе картирања Natura2000 врста у Србији коју је израдио Биолошки факултет Универзитета у Београду – Центар за информације о биодиверзитету, за потребе Завода за заштиту природе Србије и Министарства заштите животне средине.

Картирање врста је обављено током два теренска дана (27.05.2020. и 22.09.2020.) попуњавањем формулара (теренског обрасца за мапирање врста) у апликацији преко Fulcrum платформе. Апликација је инсталирана на мобилне телефоне и припремљена је за потребе картирања Natura2000 врста. У реализацији теренског рада учествовала је др Ивана Стеваноски у пратњи чувара заштићеног подручја.

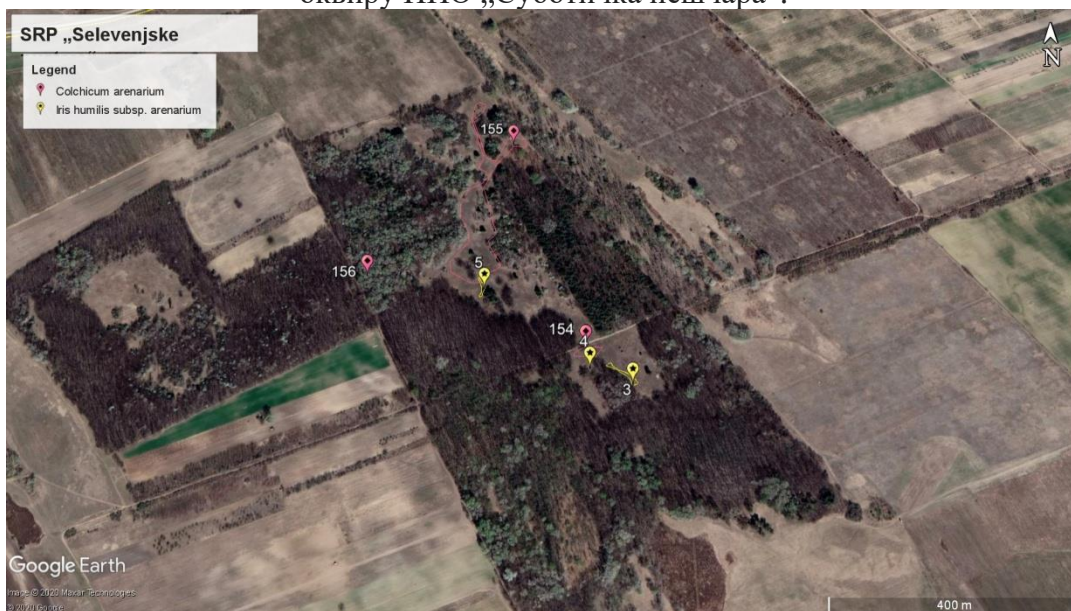
Сваки налаз наведених врста је геореференциран и прикупљени су следећи подаци: бројност популације, површина, тип и репрезентативност станишта, нагиб, експозиција, подлога, као и фактори угрожавања станишта и врсте (Табела 1). Такође, детаљно су фотографисана и станишта и индивидуе (Фотографије 1 и 2).

Табела 1.					
Бр.	таксон	локалитет	бројност	површина (m ²)	фактори угрожавања
3	<i>Iris humilis</i> subsp. <i>arenaria</i>	Селевењске пустаре, Селевењска шума	34	320	обрастање
4	<i>Iris humilis</i> subsp. <i>arenaria</i>	Селевењске пустаре, Селевењска шума	10	<100	обрастање
5	<i>Iris humilis</i> subsp. <i>arenaria</i>	Селевењске пустаре, Селевењска шума	23	175	
6	<i>Iris humilis</i> subsp. <i>arenaria</i>	Суботичка пешчара, Дашчанска шума	19	<100	инвазивне врсте и нарушавање станишта
7	<i>Iris humilis</i> subsp. <i>arenaria</i>	Суботичка пешчара, Дашчанска шума	6	<100	инвазивне врсте и нарушавање станишта
150	<i>Colchicum arenarium</i>	Суботичка пешчара, шума Храстовача	12	650	
151	<i>Colchicum arenarium</i>	Суботичка пешчара, Крстачка шума, Гатер	88	1800	
152	<i>Colchicum arenarium</i>	Суботичка пешчара, Јасеновац, Крчевина	18	<100	
153	<i>Colchicum arenarium</i>	Суботичка пешчара, Јасеновац, Крчевина	96	300	
154	<i>Colchicum arenarium</i>	Селевењске пустаре, Селевењска шума	52	720	
155	<i>Colchicum arenarium</i>	Селевењске пустаре, Селевењска шума	530	15000	инвазивне врсте
156	<i>Colchicum arenarium</i>	Селевењске пустаре, Селевењска шума	5	<100	

Iris humilis subsp. *arenaria* је регистрована на 5 локација, док је *Colchicum arenarium* регистрован на 7 локација (Карте 1 и 2). Након сређивања теренских података исцртани су полигони за популације које заузимају површину већу од 100 m².

Карта 1. Дистрибуција врста *Iris humilis* subsp. *arenaria* и *Colchicum arenarium* у оквиру ПИО „Суботичка пешчара“.

Карта 2. Дистрибуција врста *Iris humilis* subsp. *arenaria* и *Colchicum arenarium* у оквиру СРП „Селевењске пустаре“.

Фотографија 1. Пешчарска перуника (*Iris humilis* subsp. *arenaria*) на природном станишту у Селевењској шуми у СРП „Селевењске пустаре“.

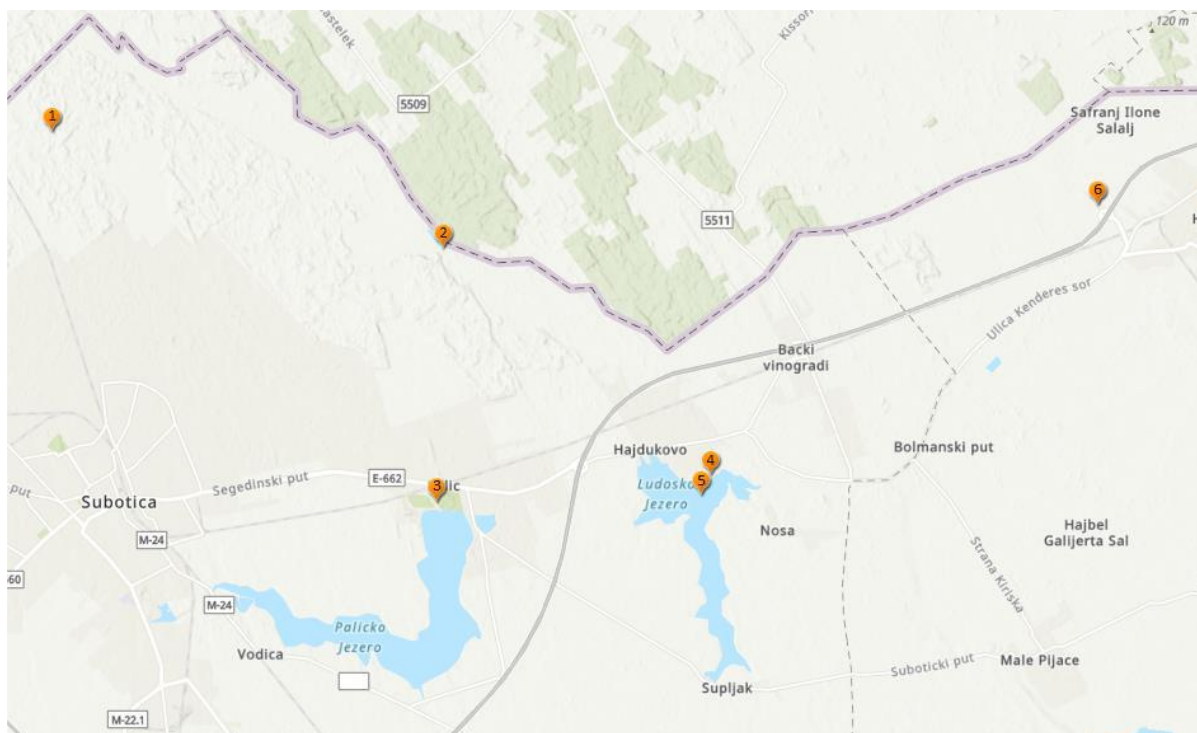

Фотографија 2. Пешчарски мразовац (*Colchicum arenaria*) на природном станишту у Крстачкој шуми у ПИО „Суботичка пешчара“.

Извештај истраживања слепих мишева на територији неколико заштићених подручја у околини Суботице

У периоду 20-22.6.2020. су вршена истраживања фауне слепих мишева на територији неколико заштићених подручја у околини Суботице: ПП "Палић", СРП "Лудашко језеро", СРП "Селевењске пустаре" и ПИО "Суботичка пешчара". У истраживањима су учествовали Ивана Будински и Бранка Пејић из Института за биолошка истраживања „Синиша Станковић“ – Националног Института за Републику Србију, Јелена Богосављевић из Природњачког музеја у Београду и Ото Секереш из ЈП "Палић-Лудаш". Истраживања су реализована уз дозволу надлежног министарства (број дозволе 353-01-196/2020-04) и сагласност управљача заштићених подручја.

За истраживање слепих мишева су коришћене стандардне методе: хватање помоћу вертикалних мрежа и снимање ехолокационих сигнала. Ехолокациони сигнали су били снимани помоћу стационарних детектора Song Meter SM4 и ручних детектора Peterson D240X и EchoMeter Touch Pro. Мреже за хватање слепих мишева су биле постављене на једном локалитету на Лудашком језеру, близу орнитолошке кућице (локалитет 4, 20.06.2020.) и око баре на Волујском пашњаку на Селевењским пустарама (локалитет 6, 21.06.2020.). На та два локалитета су ехолокациони сигнали слепих мишева снимани помоћу ручних детектора. Стационарни детектори су били постављени (снимање у трајању од једне ноћи) на четири локалитета: острво на Лудашком језеру (локалитет 5, 20.06.2020.) , Машински парк на Палићу (локалитет 3, 20.06.2020.), на појилу Гатер у Суботичкој пешчари (локалитет 1, 21.06.2020.) и Рибњаку Тресетиште (локалитет 2, 21.06.2020.)

Слика 1. Мапа локалитета на којима је вршено истраживање слепих мишева

Помоћу вертикалних мрежа је 20.06.2020. ухваћен један одрасли мужјак сивог дугоушана *Plecotus austriacus* у воћњаку близу орнитолошке кућице на Лудашком језеру (слика 2).

Направљено је око 6500 снимака ехолокационих сигнала слепих мишева који су анализирани у софтверима Kaleidoscope 5.1.9 (Wildlife Acoustics) i BatSound 4.03 (Pettersen Elektronik AB). Анализу ехолокационих сигнала су извршиле Бранка Пејић и Ивана Будински, уз консултације са Бранком Карапанцом.

Списак забележених врста слепих мишева је дат по локалитетима:

1. Појило Гатер (21/22.06.2020.)

Pipistrellus kuhlii – белоруби слепи мишић

Pipistrellus pipistrellus – обични слепи мишић

Pipistrellus pygmaeus – патуљаста слепи мишић

Hypsugo savii – дугодлаки слепи мишић

Nyctalus noctula – обични ноћник

Nyctalus leisleri – мали ноћник

Vespertilio murinus – обични проседи ноћник

Myotis sp.

Слика 2. Ухваћен мужјак сивог дугоушана *Plecotus austriacus*. Фото: Јелена Богосављевић

2. Рибњак Тресетиште (21/22.06.2020.)

Pipistrellus kuhlii – белоруби слепи мишић

Pipistrellus pipistrellus – обични слепи мишић

Pipistrellus pygmaeus – патуљасте слепи мишић
Pipistrellus nathusii – шумски слепи мишић
Hypsugo savii – дугодлаки слепи мишић
Nyctalus noctula – обични ноћник
Nyctalus leisleri – мали ноћник
Vespertilio murinus – обични проседи ноћник
Eptesicus serotinus – обични поноћњак
Myotis sp. (највероватније *Myotis mystacinus* – тамнолики бркати вечерњак)

3. Машински парк Палић (20/21.06.2020.)

Pipistrellus kuhlii – белоруби слепи мишић
Pipistrellus pipistrellus – обични слепи мишић
Pipistrellus pygmaeus – патуљасте слепи мишић
Hypsugo savii – дугодлаки слепи мишић
Nyctalus noctula – обични ноћник
Eptesicus serotinus – обични поноћњак
Plecotus sp. (највероватније *Plecotus austriacus* – сиви дугоушан)
Myotis sp.

4. Лудашко језеро, орнитолошка кућица (20.06.2020.)

Pipistrellus kuhlii – белоруби слепи мишић
Pipistrellus pygmaeus – патуљасте слепи мишић
Hypsugo savii – дугодлаки слепи мишић
Nyctalus noctula – обични ноћник
Plecotus austriacus – сиви дугоушан

5. Лудашко језеро, острво (20/21.06.2020.)

Pipistrellus kuhlii – белоруби слепи мишић
Pipistrellus pipistrellus – обични слепи мишић
Pipistrellus pygmaeus – патуљасте слепи мишић
Pipistrellus nathusii – шумски слепи мишић
Nyctalus noctula – обични ноћник
Eptesicus serotinus – обични поноћњак
Myotis sp. (највероватније *Myotis mystacinus* – тамнолики бркати вечерњак)
Plecotus sp.

6. Волујски пашњак (21.06.2020.)

Pipistrellus kuhlii – белоруби слепи мишић
Pipistrellus pipistrellus – обични слепи мишић
Nyctalus noctula – обични ноћник

5.10.2020. је реализовано још једно теренско истраживање слепих мишева на локалитету 1 (појило Гатер). На терену су биле Бранка Пејић, Марија Рајичић и Ивана Будински из Института за биолошка истраживања „Синиша Станковић“ – Националног Института за Републику Србију и Ото Секереш из ЈП “Палић-Лудаш”. Главни циљ је био хватање јединки врсте *Nyctalus leisleri* (мали ноћник) чије је присуство на овом локалитету било забележено у јуну на основу еколокационих

сигнала. Биле су постављене мреже за хватање слепих мишева и истовремено су снимани њихови ехолокациони сигнали. На жалост није ухваћена ни једна јединка. Направљено је око 400 снимака ехолокационих сигнала, а снимљени су сигнали три врсте слепих мишева: *Pipistrellus pygmaeus* (патуљаста слепи мишић, најбројнија врста на том локалитету у јесењем периоду), *Pipistrellus kuhlii* (белоруби слепи мишић) и *Nyctalus noctula* (обични ноћник). Потребно је напоменути да је појило било скоро пресушило у октобру и слепи мишеви нису ту долазили да пију воду, па је то можда један од разлога зашто ни једна јединка није била ухваћена.

Током 2020. године је на истраживаном подручју забележено присуство најмање 12 врста слепих мишева. Неке врсте (нпр. врсте из рода *Myotis*) је у већини случајева немогуће идентификовати до нивоа врсте, и да би се са сигурношћу потврдило присуство неке врсте неопходно је хватање јединки.

Истраживачко образовни рад и мониторинг се одвијају континуирано у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Riparia” и другим представницима цивилног сектора. Реализују се пројекти, програми и активности где Управљач учествује кроз надзор на терену и праћење од стране стручне службе и кроз делимичну логистичку подршку су:

- Зимско храњење птица – реализује се сваке године. Организовала се и манифестација „Божић за птице“, где су на гране дрвећа, код Визиторског центра качиле јабуке и поморанце испуњене семенкама и свињском машћу и говеђим лојем
- Програм „Активна заштита модровране постављањем гнездилишних дупљи у Војводини” – до краја 2020. године ће бити израђено 100 нових вештачких дупљи (кућица) за модровране, а током године је евидентиран број гнездећих парова модровране на подручју ПИО „Суботичка пешчара” у 2020. години (девет гнездећих парова модровране у природним и у вештачким дупљама). Вештачке дупље које ће се конструисати током 2020. године, биће постављене на пролеће 2021. године, пре почетка гнезђења.
- Реализоване су активности у оквиру Међународног зимског цензуса птица водених станишта (IWC –International Waterbird Census) – у сарадњи са Друштвом за проучавање и заштиту птица Србије
- Реализован је Програм мониторинга птица дупљашица и других птица на подручју резервата (сове, птице певачице, грабљивице).
- Организована је посматрања птица у оквиру *Европског дана посматрања птица*. Манифестација се одржавала сваког првог викенда у октобру – обилазак терена у организованој групи, мониторинг и евидентирање уочених јединки птица. Активност су се спроводиле у сарадњи и са Друштвом за проучавање и заштиту птица Србије.
- Програм мониторинга птица дупљашица и других птица на подручју заштићеног подручја (сове, птице певачице, грабљивице). Евидентирано је гнезђење шумске сове (*Strix aluco*), пупавца (*Upupa epops*), велике сенице (*Parus major*) и плаве сенице (*Cyanistes caeruleus*).

Активности су се финансирале из сопствених средстава удружења.

- Средства су намењена за трошкове исхране учесника конференције о шафрањики (и смештај) и за материјал за израду и постављање нових квадрата за бројање, као и за исхрану и трошкове боравка учесника еко-кампова (трошкови средстава за хигијену и одржавање Визиторског центра, прања постељине и ангажовања сервиса за чишћење и одржавање зграде) и износе:

Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства до 30. новембра	%	Извршилац посла
Сопствени приходи од обављања делатности	95.250,00	0,00	60	Управљач
Буџет јединице локалне самоуправе	315.750,00	0,00		
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	94.000,00	0,00		
Укупно	505.000,00	0,00		

У ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА

Доношење Просторног плана подручја посебне намене „Суботичке пустаре и језера“ („Службени лист“ АПВ 10/16 – од стране 339.) је омогућило наставак даљег планирања уређења овог простора. Планом су обухваћена сва наша заштићена подручја од националног значаја и, у будућности, приликом израде планова нижег реда, наведени План, свакако, треба да даје оквире у вези са изградњом и уређењем простора.

За 2020. годину је планирана куповина салаша. Потраживана су средства субвенција од Министарства, међутим средства нису добијена.

СРЕДСТВА СУ НАМЕЊЕНА ЗА КУПОВИНУ САЛАША				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства до 30. новембра	%	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине	1.000.000,00	0,00	0	Управљач
Сопствени приходи од обављања делатности	200.000,00	0,00		
Укупно	1.200.000,00	0,00		

VI ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

1) Презентација заштићеног подручја

– Штампање промотивног материјала намењеног посетиоцима

За 2020. годину је планирана израда лифлета о значају заштите птица грабљивица, као начин промовисања и развијања активности хранилишта за птице грабљивице. Активност није реализована због недостатка средстава.

СРЕДСТВА СУ НАМЕЊЕНА ЗА ШТАМПАЊЕ БРОШУРЕ				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства до 30. новембра	%	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине	80.000,00	0,00	0	Управљач
Сопствени приходи од обављања делатности	20.000,00	0,00		
Укупно	100.000,00	0,00		

– Медијско представљање (израда видео и аудио материјала)

Наставила се сарадња са локалним и регионалним гласилима Ју еко ТВ, Панон РТВ, ТВ Војводина и свим заинтересованим гласилима, као и са интернет порталом www.subotica.info о чему је надлежно министарство обавештавано месечном динамиком. Активности су се реализовале из сопствених средстава.

Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства до 30. новембра	%	Извршилац посла
Сопствени приходи од обављања делатности	50.000,00	0,00	92	Управљач
Укупно	50.000,00	0,00		

– Брендирање – установљавање заштитног знака ПИО „Суботичка пешчара“

Израда планираног заштитног знака овог заштићеног подручја није реализована због недостатка средстава. Активност није реализована.

СРЕДСТВА СУ НАМЕЊЕНА ДИЗАЈНИРАЊЕ ЗНАКА ПОДРУЧЈА				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства до 30. новембра	%	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине	20.000,00	0,00	0	Управљач
Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	5.000,00	0,00		
Укупно	25.000,00	0,00		

– Остале активности на промоцији заштићеног подручја

У периоду од 10. до 30. јануара, управљач заштићеног подручја је учествовао у Међународном зимском цenzусу птица водених станишта. Наведена активност је реализована у

сарадњи са Друштвом за заштиту и проучавање птица Србија и, поред логистичке подршке, чувари заштићеног подручја – Ото Секереш, Милан Вукотић и Иван Ласло Пајић су учествовали у директном бројању птица на терену. Поред Лудашког језера, радило се бројање и на језеру Палић и Крвавом језеру.

<https://pannonrtv.com/rovatok/szines/vizimadar-szamlalast-tartanak-szabadka-kornyeken><https://pannonrtv.com/rovatok/vesti-na-srpskom/brojanje-ptica-na-vodenim-stanistima-u-subotici-i-okolini>

Током **фебруара** је управљач у више наврата гостовао у различитим емисијама у вези са промоцијом заштите природе. Стручни сарадник за заштиту природе и заштиту и одрживо коришћење рибљег фонда – Тамаш Винко је давао изјаве за „Pannon“ RTV. Такође, чувар заштићеног подручја – Ото Секереш је учествовао у репортажи о птицама – за исту телевизијску кућу.

Шеф сектора заштите природе – Сандра Чокић Рех је давала изјеву за емисију која се емитује на РТС-у.

На 42. Међународном сајму туризма, који је одржан у Београду у периоду од 20 – 23. фебруара, представљен је KFW – пројекат – Заштита биодиверзитета језера Палић и Лудаш

Током **марта** месеца су представници управљача највише били посвећени праћењу стања биљне врсте шафрањика – *Colchicum bulbocodium*. Рађено је апсолутно бројање јединки ове врсте током периода – од 10. до 15. марта. Бројање је рађено са колегама из Националног парка „Кишкуншаг“ (15 колега из националних паркова и са факултета у Дебрецену) из Мађарске, при чему су представници управљача боравили у Мађарској током два дана и тамо помагали приликом апсолутног бројања јединки на стаништима у Мађарској, да би наредна три дана, представници НП „Кишкуншаг“ боравили код управљача и помагали код бројања. Током посете Мађарској, представници нашег управљача су се упознали са новом методологијом апсолутног бројања, која ће се код нас примењивати наредне године. Посета је била едукативна, са предавањима у вези са статусом и мерама заштите ове ендемске врсте.

Током бројања у ПИО „Суботичка пешчара“, запослени код управљача су давали велики број изјава за медије.

Више о наведеном на следећим линковима:

<https://www.subotica.info/2020/03/11/brojanje-safranjike-na-subotickoj-pescari>

<http://www.gradsubotica.co.rs/safranjika-cveta-jedino-u-subotickoj-pescari/>

<https://pannonrtv.com/tag/egyhajuvirag>

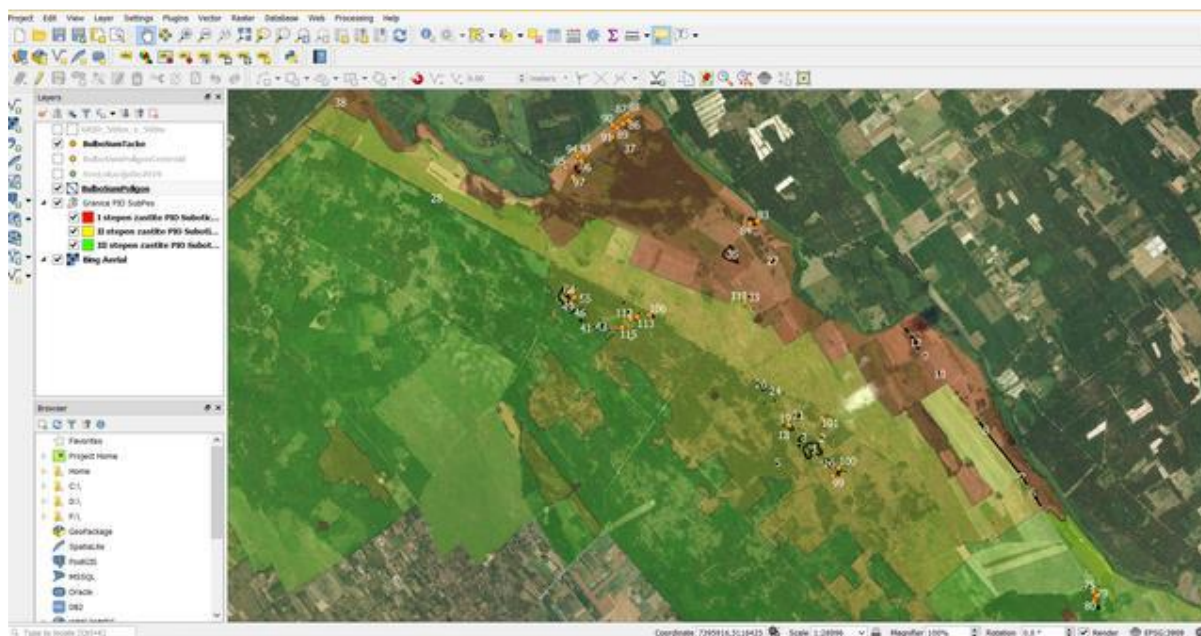
https://www.rtv.rs/sr_lat/vojvodina/backa/safranjika-cveta-jedino-u-subotickoj-pescari_1102054.html

https://www.youtube.com/watch?v=57yzDidpbuo&fbclid=IwAR3u7vC9_KqHT3-FeYMjkZHSEjU3uzwbqI52M7nd5x63EjYGIGwohANai_k

<https://www.youtube.com/watch?v=BLK4xQIqumk&feature=youtu.be&fbclid=IwAR36xE2-O1mTLRdBcwTcF8t8ky8WnrLQrEqPWkhfMENGZsQ-7xqQxoyUfTo>

<http://www.ecofeminizam.com/2020/03/12/i-ove-godine-se-broji-safranjika/>

https://www.magyarsozso.rs/hu/4244/vajdasag_szabadka/216772/Lila-%C3%A9kszerek-a-puszt%C3%A1n.htm

Поред наведеног, представници чуварске и стручне службе су давали изјаве за различите телевизијске и радијске куће, а у вези са пожарима који су се дешавали на заштићеном подручју. Истакнуто је да је паљење стрњике, трске и биомасе забрањено на заштићеним подручјима и предочено је јавности колико пожари могу да имају негативан утицај на животну средину.

Током **априла** месеца су представници управљача највише били посвећени праћењу стања биљних врста и птица у резервату, као и указивању јавности на највеће претње за живи свет и станишта током пролећних месеци. Чуварска служба је давала неколике изјаве за медије у вези са значајем подолских говеда и водених бивола за одржавање влажних станишта. Због ванредног стања, које је на снази у републици Србији у циљу спречавања ширења заразне болести COVID-19, изостала је припрема за Првомајске празнике.

Конкретно, Ото Секереш, чувар заштићеног подручја, је 06. априла дао изјаву за www.subotica.info.

Због ванредног стања, које је било на снази у републици Србији у циљу спречавања ширења заразне болести COVID-19, изостала је припрема за Првомајске празнике, али чуварска служба, по обичају, обавила је појачану контролу терена 1-3. маја, када су првенствено контролисале најпосећеније излетничке локације.

Током **маја** месеца су представници управљача највише били посвећени праћењу стања биљних врста и птица у резервату, као и указивању јавности на највеће претње за живи свет и станишта током пролећних месеци. Чуварска служба је дала неколико изјава за медије у вези са значајем подолских говеда и водених бивола за одржавање влажних станишта.

Конкретно, Ото Секереш, чувар заштићеног подручја, је 22. маја дао изјаву за YU ECO телевизију поводом Међународног дана биодиверзитета.

<http://yueco.rs/medjunarodni-dan-biodiverziteta/>

Током маја месеца радило се и на уређењу Визиторског центра „Лудаš“ (визиторски центар за сва заштићена подручја којима управљамо) у смислу распоређивања и уграђивања опреме, уређаја и едукативних садржаја набављених у склопу пројекта INTERREG-IPA CBC Hungary-Serbia под називом „Нови приступ у еко и етнотуризму: Капацитет и компетенција“ (HUSRB/1602/31/0075). Радило се и на одржавању презентационе баште у коју је раније засађено више врста лековитог биља, које могу да се нађу у нашем региону.

Дана **05. јуна** је стручни сарадник за заштиту природе и заштиту и одрживо коришћење рибљег

фонда – Тамаш Винко дао изјаву за Szabadkai Magyar Radio поводом Светског дана заштите животне средине. Тема је била: „Зашто је битно чувати околину?“

Током **јула** месеца су представници управљача највећим делом били посвећени праћењу стања биљних врста и птица у резервату, као и указивању јавности на највеће претње за живи свет и станишта током летњих месеци. Чуварска служба је давала неколико изјава за медије.

Конкретно, Ото Секереш, чувар заштићеног подручја, је 10. јула дао изјаву за Pannon RTV телевизију у вези са стањем популације ластва. Током јула месеца је чувар заштићеног подручја, Милан Вукотић, дао изјаву за портал Subotica.info, РТВ и РТС поводом вандализма који се догодило на излетишту „Мајдан“.

Током лета 2020. године, због пандемије вируса COVID19, нису реализоване Едукативне активности на очувању биолошке и предеоне разноврсности кроз активности Еко – кампа „Лудах 2020“. Иако је све испланирано, исходована решења о условима заштите природе, за реализацију кампа, кампови нису одржани и то је први пут, после преко 35 година да није рађен мониторинг и праћење стања птица на источном миграторном путу.

Током **августа** месеца, одржана је конференција за медије поводом постављања информативних табли и пресека годишњих резултата пројекта „Ecolacus“ – Пројекат заштите биодиверзитета воде језера Палић и Лудах (сарадња са немачком – KfW банком).

У периоду **септембра** месеца нису реализоване активности на промоцији овог заштићеног подручја, будући да кампови, који су предвиђени и за ову годину, нису реализовани због пандемије. Настављена је промоција заштићених подручја кроз разне директне и индиректне пројекте, сарадња са Покрајинским заводом за заштиту природе, Градском управом Града Суботице и другим субјектима. У односу на унапређење заштићеног подручја – реализоване су значајне активности на спровођењу мера активне заштите природе, као и на ревитализацији бројних локалитета. Појачана је сарадња са Управом граничне полиције, због изузетно великог броја миграната у пограничном делу, а наша се три заштићена подручја граниче са Републиком Мађарском. Управљач се током септембра месеца највише бавио проблематиком Програма коришћења пољопривредног земљишта, махом, његовом корекцијом и покушајем да се површине, које су протеклих година изузете из овог програма, не врате, тачније, да се ревитализовани делови заштићеног подручја не преору.

Контакти са колегама из Националног парка „Кишкуншаг“ су настављени и планирано је да се у наредном периоду, у случају да то епидемиолошке мере дозволе, обави размена чуварске и стручне службе.

У периоду **октобра** месеца нису реализоване Едукативне активности на очувању биолошке и предеоне разноврсности кроз активности и смене орнитолошког Еко – кампа, иако су планиране. Разлог је – поштовање мера ради спречавања ширења заразне болести COVID 19.

10. октобра је одржана „Војвођанска трекинг лига“ и „Палићки сусрети“ – шетња у организацији Планинарског спортског удружења „Спартак“ из Суботице. Шетња је протекла по плану, а чуварска служба је накнадно проверила стазе, које су уредно остављене. Управљач није учествовао у организацији, нити је чуварска служба водила групе.

19. октобра, са почетком у 16 часова је одржана дводневна радионица за модровране (од 19 – 20. октобра). Радионица је била изузетно успешна, бројала је преко 30 учесника – представника разних институција и појединаца који учествују и интересују се за заштиту модровране на локалном и глобалном нивоу. Презентоване су активности бројних удружења и појединаца, а разматрали су се и планови за наредну годину. Закључак конференције је, уједно и резултат овогодишњег броја парова модроврана у Србији, које су евидентирани у вештачким дупљама: 267 парова. С обзиром на изузетну успешност гнезђења, порука је да је неопходно наставити са свим активностима које су довеле до садашњег добрих резултата.

06. новембра су чувари заштићеног подручја Ото Секереш и Иван Ласло Пајић, учествовали на састанку поводом заштите текуница, који се одржао у Покрајинском заводу за заштиту природе. Састанку су присуствовали представници Покрајинског завода за заштиту природе и представници свих релевантних институција за заштиту овог таксона у Војводини (и Србији): др Тијана Николић, проф. др Душко Ћировић, мр Никола Стојнић, др Слободан Пузовић, др Оливер Фојкар, Ото Секереш, Иван Пајић, Јадранка Делић, др Димитрије Радишић, др Нада Ћосић, Арок Маја. Ото Секереш – чувар заштићеног подручја је одржао презентацију у вези са припремом терена за релокацију овог таксона на заштићено подручје којим управљамо.

25. новембра су представници чуварске службе Иван Ласло Пајић, Левенте Секереш и Ото Секереш учествовали у мониторингу (бројању) хумки слепог кучета (*Nannospalax leucodon montanosyrtiensis*) у пограничном делу Националног парка „Кишкуншаг“ у Мађарској. Ово је активност која се традиционално одржава са обе стране границе – ради се апсолутно пребројавање и унос ГПС координата и поређење са пребројаним хумкама током пролећног бројања. На основу добијених резултата, планира се наставак управљања популацијама ове изузетно ретке и угрожене врсте сисара.

2) Опремена центра за посетиоце

На подручју Предела изузетних одлика „Суботичка пешчара“ не постоји центар за посетиоце, већ Визиторски центар Лудаш, смештен у СРП „Лудашко језеро“ има ту намену за сва заштићена подручја у региону. Поред функције радног простора Управљача свих заштићених подручја у Суботици, има и функцију пријема посетилаца (сала за предавања, изложбени хол, рибарска кућа са двориштем), едукативну и научно–истраживачку функцију (биолошка лабораторија, библиотека у оснивању).

Визиторски центар Лудаш, смештен у СРП „Лудашко језеро“ има намену центра за посетиоце за сва заштићена подручја у региону. Поред функције радног простора Управљача свих заштићених подручја у Суботици, има и функцију пријема посетилаца (сала за предавања, изложбени хол, рибарска кућа са двориштем), едукативну и научно–истраживачку функцију (биолошка лабораторија, библиотека у оснивању). Објекат који је сазидао 2008. године кроз Програма Суседске сарадње Мађарске и Србије је у пуној функцији, будући да је прошле године прошао процедуру техничког пријема.

Посетиоце (излетнике и риболовце) чуварска служба је надзирала у оквиру придржавања режима заштите. За посебне организоване групе посетилаца (планинари, љубитељи природе и сл.) по захтеву биле су организоване туре са вођењем. Недостатак уређене едукативне стазе и посетилачког информативног пункта онемогућавају бољу промоцију подручја.

3) Пројекти и програм у области туризма

И даље је врло јасан тренд а пораст бројности организованих група, махом планинара – представника Удружења љубитеља природе „Пожели жељу“, као и представника Планинарског спортског удружења „Спартак“ из Суботице, који су на подручју ПИО „Суботичка пешчара“ реализовали шетње више пута током ове године у пратњи наше чуварске службе (све је детаљно описано у месечним извештајима које управљач доставља надлежном министарству). Планинари и представници Удружења заједно са чуварском службом редовно одржавају стазу.

VII САРАДЊА

1) Сарадња и партнерство са локалним становништвом

И током 2020. године је настављена добра сарадња са локалним становништвом. Као и остали корисници простора, локално становништво се јавља управљачу приликом потраживања услова заштите природе, ради давања инструкција о потребној документацији. Локално становништво се често јављало и приликом активности на кошењу, или крчењу дрва на приватним катастарским парцелама, у циљу упућивања у мере заштите природе (дозвољене и забрањене активности).

2) Сарадња са другим власницима и корисницима непокретности у заштићеном подручју

Настављена је успешна сарадња са корисницима простора (локално становништво, закупци пољопривредног државног земљишта, пољопривредници, водопривреда и други субјекти). Захваљујући развијању базе података, за неке делове ПИО „Суботичка пешчара“ у којој су и повезани подаци о катастру, власништву, границама и режимима заштите, корисници на упит добијају информације о могућим активностима и неопходним процедурама ако су потребне (прибављање услова заштите природе надлежног завода за заштиту природе, посебни пројекти, сагласности других институција и сл.). Регистровани су упити током целе године (21), али у мањем обиму, због пандемије. Ове послове обаља стручна и чуварска служба управљача.

3) Сарадња са невладиним организацијама

И током 2020. године је забележена изузетно добра сарадња са планинарским удружењем из Суботице (Планинарско спортско удружење „Спартак“ и Удружење љубитеља природе „Пожели жељу“) и то на одржавању трасе за едукативну стазу у ПИО „Суботичка пешчара“. Реализоване су одређене активности у простору – Међународним – ИРА – пројектом са Хрватском, Отворени универзитет из Суботице је опремио одређеном инфраструктуром локације дуж трасе посетилачке стазе. Израђена је дрвена надстрешница, столови, клупе, а посатављене су и информативне табле. Све друге, идеје за будуће пројекте су базиране на већ дефинисаној траси, која је ушла у нацрт Просторног плана предела посебне намене „Суботичка језера и пустаре“ који је на снази.

Наставила се дугогодишња сарадња са Удружењем љубитеља природе „Riparia“ кроз разне програме и активности (деталји у претходним поглављима).

4) Међународна сарадња

Настављена је и значајно унапређена сарадња са Националним парком Кишкуншаг из Кечкемета (Мађарска).

У новембру 2020. године, управљач је у сарадњи са стручњацима Националног парка „Кишкуншаг“ идентификовао све постојеће хумке слепог кучета (*Nannospalax leucodon montanosyrmienensis*) на заштићеном подручју са друге стране границе – у Мађарској – у Националном парку „Кишкуншаг“.

И током 2020. године су настављени договори да се стручна служба састаје месечном динамиком и то наизменично – један састанак у Мађарској, а други – наредног месеца – у Србији, док ће чуварска служба чешће да има заједничке обиласке терена, по истом кључу – заједнички терен мађарске и наше чуварске службе прва

посета (обилазак) у Националном парку „Кишкуншаг“ у Мађарској, а други на нашим заштићеним подручјима. Састанци су одржавани, у мањем обиму, због пандемије, али су поред конструктивних договора, обухватили и презентацију значајних области за обе стране – конкретно – мониторинг врста и станишта, проблеми у управљању специфичним типовима станишта, планови за даље заједничке прекограничне пројекте; униформисање активности чуварских служби (пресек обавезних активности чувара у односу на наше и мађарске прописе); заједнички рад у оквиру Natura 2000 врста (појачано праћење и евидентирање одређених таксона и станишта) и слично. Поред наведеног, сарадња са НП „Кишкуншаг“ се огледала и у међусобним посетама приликом обележавања значајних датума за заштиту природе.

Детаљи у вези са међународном сарадњом су описани у месечним извештајима које управљач доставља Министарству.

5) Сарадња са надлежним институцијама

Настављена је сарадња са Покрајинским заводом за заштиту природе у оквиру пројекта „Ревитализација уништених и деградираних природних вредности на Суботичко – Хоргошкој пешчари“. Сарадња се одвијала у континуитету. Више пута је надлежни завод за заштиту природе обавио стручни надзор на терену.

У више наврата током године је реализована инспекцијска контрола управљача у вези са ПИО „Суботичка пешчара“ (евидентирање докумената предвиђених Законом о заштити природе, контрола решења о условима заштите природе и контрола рада и евиденције теренских белешки чуварске службе) од стране инспектора за заштиту животне средине у области заштите и коришћења природних добара и ресурса (Република Србија, Аутономна Покрајина Војводина, Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине, Подручна јединица Суботица). Предмет инспекцијског надзора је била контролна листа која се налази на интернет страници Покрајинског секретаријата:

[http://www.ekourb.vojvodina.gov.rs/sites/default/files/KL_PRI_01–Upravljac_i_zasticenih_podrucja.doc](http://www.ekourb.vojvodina.gov.rs/sites/default/files/KL_PRI_01-Upravljac_i_zasticenih_podrucja.doc)

Записнички је констатовано да управљач поседује сву потребну документацију.

Настављена је добра сарадња са Градом Суботица – учешће у разним активностима које се односе на кориснике простора, конкретно у ПИО „Суботичка пешчара“ (давање разних мишљења, сагласности и сл.), као и са јавним предузећима којима је Град оснивач. Са представницима Јавног предузећа „Војводинашуме“, Шумско газдинство Сомбор, Шумска управа Суботица је настављена добра сарадња, кроз реализацију њихових планова и активности на терену. Ангажована је била како стручна, тако и чуварска служба.

Управљач је наставио сарадњу са Прихватилиштем за дивље животиње „Зоо – Палић“ – велики број јединки птица је пуштен у природу, након опоравка у наведеном прихватилишту.

6) Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима

И у 2020. године се одвијало стално медијско приказивање (дневне новине, часописи, магацини, радио, телевизија) напора, резултата и успеха на очувању и унапређењу стања комплетног заштићеног подручја, његовог коришћења, као и проблема и тешкоћа који прате заштиту. У вези са ПИО „Суботичка пешчара“

најпопуларније теме су биле лов, коришћење шуме и тзв. Мајданско језеро (популарно излетиште локалног становништва).

Одржавање сајта Управљача (www.palic-ludas.rs)				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства до 30. новембра	%	Извршилац посла
Сопствени приходи од обављања делатности	50.000,00	33.000,00	92	Агенција Манна
Укупно	50.000,00	33.000,00		

VIII ПОСЕБНИ ПОСЛОВИ И ЗАДАЦИ

1. Противпожарна заштита

Током године је регистрован један пожар у заштитној зони заштићеног подручја. На самом заштићеном подручју су евидентирани само остаци пожара – згаришта.

Чуварска служба је континуирано на терену обављала разговоре са локалним становништвом у циљу превенције од пожара (спречавање паљења стрњике и трске и указивање на штетне последице пожара), међутим, током јануара фебруара 2020. године је на заштићеним подручјима Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“ и Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“ забележен велики број пожара. Починиоци нису затечени.

Јануар 2020. године:

28. јануара су чувари заштићеног подручја – Иван Ласло Пајић и Саша Вујић, током редовног обиласка овог заштићеног подручја, на локалитету Se05 – „Селевењска шума“ – Специјални резерват природе „Селевењске пустаре“, у режиму заштите II степена, унутар шумарске куће, евидентирали – затекли пожар. Претпоставка је да су пожар изазвали мигранти, који тамо често бораве и ложе ватру. Чувари су покушали да угасе ватру, међутим нису успели. Позвана је ватрогасна служба која је локализовала пожар. Сачињена је фотодокументација и теренски записник.

Фебруар 2020. године:

01. фебруара су чувари заштићеног подручја – Иван Ласло Пајић и Милан Вукотић, добили дојаву да је локално становништво чуло ватрогасне сирене на заштићеном подручју. Када су чувари стигли на терен, нису уочили присуство ватрогасних возила. Тек накнадно, пратећи трагове возила, чувари су стигли до карауле „29. новембар“ у режиму заштите I степена на локалитету „Долина Киреша“ – Su02 – Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“, која је била у потпуности изгорела. Видели су се трагови огромног пожара. Чувари нису никога затекли на терену.

08. фебруара су чувари заштићеног подручја – Милан Вукотић и помоћник чувара – Фрањо Врбановић – на локалитету „Јасеновачка шума“ – Su01 – Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“ – у режиму заштите I степена евидентирали да је изгорела ловачка чека. Информација је добијена од Шумске управе „Суботица“.

Активности су се реализовале из сопствених средстава.

Противпожарна заштита				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства до 30. новембра	%	Извршилац посла
Сопствени приходи од обављања делатности	25.000,00	28.615,00	92	Преви доо
Укупно	25.000,00	28.615,00		

2. Обележавање важних датума за заштиту животне средине

Током 2020. године нису обележавани значајни датуми за Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара“, због постојања пандемије заразне болести COVID19.

Кроз медијске наступе и давање разних изјава за телевизијске и радијске станице, управљач је указао на значајне датуме.

- 11. април – *Дан заштите природе*
- 22. април – *Дан планете Земље*
- 5. јун - *Светски дан заштите животне средине*

СРЕДСТВА СУ НАМЕЋЕНА за кетеринг за госте током манифестација и обележавања важних датума и износе				
Средства за ову намену обезбеђује се:	Планирана средства	Реализована средства до 30. новембра	%	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине	50.000,00	0,00	0	Управљач
Сопствени приходи од обављања делатности	50.000,00	0,00		
Укупно	100.000,00	0,00		

3. Извори финансирања

Јавно предузеће „Палић–Лудаш“ је управљач на пет заштићених подручја у региону Суботице, а једно од њих је и ПИО „Суботичка пешчара“.

Делатност Сектора заштите природе – организованог у стручну и чуварску службу управљача се суфинансира из следећих извора у складу са чланом 69. Закона о заштити природе:

- Буџет Републике Србије – Министарство заштите животне средине
- Буџет јединице локалне самоуправе – Град Суботица
- Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја
- Сопствени приходи управљача

Напомињемо да је управљач достављао Месечне извештаје о реализацији годишњег програма управљања, тачније, извештаје о радовима и активностима спроведеним на заштићеном подручју, надлежном Министарству, у складу са обавештењем које је достављено електронском поштом дана 17.11.2017. године. Месечни извештаји су достављани до 05. текућег месеца, за претходни. У наведеним извештајима се налазе детаљни описи свих активности на предметном заштићеном подручју са великим бројем оригиналних фотографија.

ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈ ЗА 2020. ГОДИНУ – Табела прихода за заштићено подручје ПИО "Суботичка пешчара"

Ред.број	Извори прихода	Планирано Износ у динарима	Уговорено Износ у динарима	Реализовано Износ у динарима до 30.11.2020.
1.	Средства Буџета Републике Србије	4.925.680,00	2.860.000,00	2.780.000,00
	1.1. Министарство заштите животне средине	4.925.680,00	2.860.000,00	2.780.000,00
	1.2. Остала средства Републике Србије	0,00	0,00	0,00
2.	Сопствени приходи	2.525.894,28	1.631.027,45	1.577.681,45
	2.1. Приходи од обављања делатности	2.142.501,28	1.417.643,45	1.417.643,45
	2.2. Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	383.393,00	213.384,00	160.038,00
	2.3. Остали сопствени приходи	0,00	0,00	0,00
3.	Средства буџета јединице локалне самоуправе	2.839.396,00	1.855.043,39	1.855.043,39
	3.1. Град Суботица	2.839.396,00	1.855.043,39	1.855.043,39
4.	Остала средства	0,00	0,00	0,00
	4.1. АП Војводина	0,00	0,00	0,00
	4.2. Конкурси	0,00	0,00	0,00
	Укупно приходи	10.290.970,28	6.346.070,84	6.212.724,84

ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈ ЗА 2020. ГОДИНУ – Табела планираних расхода за заштићено подручје ПИО "Суботичка пешчара"

	Врста расхода	Буџет Републике Србије	Сопствени приходи од обављања делатности	Буџет јединице локалне самоуправе	Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	Остала средства	Планирано Укупно	Реализација (30.11.2020.)	Процењена Реализација (31.12.2020.)
III	ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ	3.825.680,00	1.702.251,28	1.715.646,00	284.393,00	0,00	7.527.970,28	6.151.109,84	
	Бруто зараде чувара	1.380.000,00	0,00	223.624,00	234.393,00	0,00	1.838.017,00	1.565.023,00	
	Остали трошкови чуварске службе	300.000,00	249.375,00	0,00	0,00	0,00	549.375,00	814.931,13	
	Набавке средстава рада (теренско возило)	1.029.120,00	257.280,00	0,00	0,00	0,00	1.286.400,00	1.359.360,00	
	Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача и материјални трошкови њиховог рада	80.000,00	373.956,28	992.022,00	0,00	0,00	1.445.978,28	1.337.333,28	
	Управљање отпадом – селектирање и одвожење отпада	240.000,00	60.000,00	0,00	0,00	0,00	300.000,00	208.343,33	
	Одржавање постојећег мобилијара	0,00	50.000,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00	48.000,00	
	Обележавање – одржавање статусних табли и обнављање граничних ознака	54.400,00	13.600,00	0,00	0,00	0,00	68.000,00	0,00	
	Заснивање и успостављање базе података ГИС	32.160,00	8.040,00	0,00	0,00	0,00	40.200,00	24.587,50	
	Мониторинг	150.000,00	100.000,00	0,00	50.000,00	0,00	300.000,00	0,00	
	Реинтродукција, реколонизација	80.000,00	20.000,00	0,00	0,00	0,00	100.000,00	0,00	
	Рекултивација	0,00	50.000,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00	50.000,00	

	Ревитализација и мере активне заштите природе	480.000,00	520.000,00	0,00	0,00	0,00	1.000.000,00	243.531,60	
	Задачи и активности на заштити, развоју и управљању пољопривредним земљиштем	0,00	0,00	500.000,00	0,00	0,00	500.000,00	500.000,00	
IV	ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА	0,00	95.250,00	315.750,00	94.000,00	0,00	505.000,00	0,00	
	Материјални трошкови у вези развоја научних, образовних и културних функција заштићеног подручја	0,00	95.250,00	315.750,00	94.000,00	0,00	505.000,00	0,00	
V	ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА	1.000.000,00	200.000,00	0,00	0,00	0,00	1.200.000,00	0,00	
	Куповина и уређење салаша за смештај и боравак и презентацију заштићеног подручја	1.000.000,00	200.000,00	0,00	0,00	0,00	1.200.000,00	0,00	
VI	ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА	100.000,00	70.000,00	808.000,00	5.000,00	0,00	983.000,00	0,00	
	Штампање промотивног материјала намењеног посетиоцима (проспекти, брошуре...)	80.000,00	20.000,00	0,00	0,00	0,00	100.000,00	0,00	
	Брендирање – установљивање заштитног знака	20.000,00	0,00	0,00	5.000,00	0,00	25.000,00	0,00	
	Медијско представљање (израда аудио и видео материјала)	0,00	50.000,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00	0,00	
	Наставак уређивања и одржавања постојећег мобилијара	0,00	0,00	808.000,00	0,00	0,00	808.000,00	0,00	
VII	САРАДЊА	0,00	50.000,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00	33.000,00	
	Стално медијско приказивање, интернет презентација предузећа	0,00	50.000,00	0,00	0,00	0,00	50.000,00	33.000,00	

VIII	ПОСЕБНИ ПОСЛОВИ И ЗАДАЦИ	0,00	25.000,00	0,00	0,00	0,00	25.000,00	28.615,00	
	Противпожарна заштита – одржавање постојеће опреме за гашење	0,00	25.000,00	0,00	0,00	0,00	25.000,00	28.615,00	
	УКУПНИ ТРОШКОВИ	4.925.680,00	2.142.501,28	2.839.396,00	383.393,00	0,00	10.290.970,28	6.212.724,84	

Као накнада за коришћење заштићеног подручја ПИО „Суботичка пешчара“ остварено је **160.038,00 РСД приход**, што је **2,6%** од укупних средстава (**6.212.724,84 РСД**) која су била потребна за реализацију управљања ПИО „Суботичка пешчара“.

Дана 30.11.2020. године, у односу на комплетан програм управљања ПИО „Суботичка пешчара“ реализовано је **око 64%** планираних активности.